

1412.11	-0.89	▼	0.06%	778.33	1.34	▲	0.17%
1795.63	-0.73	▼	0.05%	4443.87	7.63	▲	0.23%
1791.97	8.49	▲	0.48%	2916.60	-4.89	▼	0.16%
1795.09	4.83	▲	0.27%	1412.11	-0.73	▼	0.05%
767.89	-0.54	▼	0.08%	1787.63	8.49	▲	0.38%
778.33	0.01	▲	0.00%	1791.97	4.83	▲	0.27%
4443.87	1.34	▲	0.17%	1295.09	-0.54	▼	0.13%
2916.60	7.63	▲	0.23%	767.89	0.01	▲	0.10%
	-4.89	▼	0.16%	700.33	1.34	▲	0.17%

Обзор на небанковия финансов сектор в България

1/2013

1791.97	4.83	▲	0.27%	412.11	-0.73	▼	0.15%
1295.09	-0.54	▼	0.13%	795.63	8.49	▲	0.48%
767.89	0.01	▲	0.10%	791.97	4.83	▲	0.27%
700.33	1.34	▲	0.17%	795.09	-0.54	▼	0.53%
443.83	-5.63	▼	0.23%	767.89	0.01	▲	0.00%
416.60	-6.89	▼	0.06%	778.33	1.34	▲	0.17%
412.11	-0.73	▼	0.15%				
795.63	8.49	▲	0.48%	2443.83	5.63	▲	0.23%
2416.60	-6.89	▼	0.06%				
	4.83	▲	0.27%				

КОМИСИЯ ЗА ФИНАНСОВ НАДЗОР

Ограничение на отговорността

Настоящият документ не представлява рекламен материал и е само с информационна цел. Представената информация не е препоръка за инвестиция във финансови инструменти. Комисията запазва правото си за актуализация на данните, публикувани в обзора.

Съдържание

УЧАСТНИЦИ НА КАПИТАЛОВИЯ ПАЗАР	4
МЕСТА ЗА ТЪРГОВИЯ	4
ПУБЛИЧНИ ДРУЖЕСТВА И ЕМИТЕНТИ.....	6
ЗАСТРАХОВАТЕЛЕН И ЗДРАВНООСИГУРИТЕЛЕН ПАЗАР	9
ОБЩО ЗАСТРАХОВАНЕ.....	9
ЖИВОТОЗАСТРАХОВАНЕ	14
ДОБРОВОЛНО ЗДРАВНО ОСИГУРЯВАНЕ	18
ОСИГУРИТЕЛЕН ПАЗАР	20
ПЕНСИОННООСИГУРИТЕЛНИ ДРУЖЕСТВА	21
ФОНДОВЕ ЗА ДОПЪЛНИТЕЛНО ПЕНСИОННО ОСИГУРЯВАНЕ	22
ФОКУС ТЕМА: ИНВЕСТИЦИОННИ АЛТЕРНАТИВИ ЗА СПЕСТЯВАНИЯТА НА ДОМАКИНСТВОТА.....	27

Участници на капиталовия пазар

Места за търговия

Индексите на Българска фондова борса - София нарастват през първото тримесечие на 2013 г., като индексът BGREIT има най-ясно изразена положителна тенденция, започнала още от третото тримесечие на 2010 г. С най-голям дял от пазарна капитализация на основния пазар BSE (62.1%) приключва широкият индекс BG40. За разлика от 2012 г. най-голям оборот имат изтъргуваните акции на публични дружества без АДСИЦ през първото тримесечие на 2013 г. Общата пазарната капитализация на основния и алтернативен пазар нараства до близо 10 млрд. лв. в края на първото тримесечие на 2013 г. след значителни колебания, дължащи се на политическата нестабилност и негативните новини за икономиките от еврозоната.

Всички индекси на регулирания пазар нарастват в края на първото тримесечие на 2013 г. спрямо края на 2012 г. Те достигат равнища от 384.29 б. п. за SOFIX¹ или ръст от 11.2% за тримесечието, 126.29 б. п. за BG40² (ръст от 0.9%), 285.22 б. п. за BGTR30³ (ръст от 10.6%) и 87.13 б. п. за BGREIT⁴ (ръст от 9.4%). Стойностите на индексите и оборотът на търгуваните емисии финансови инструменти включени в тях (с изключение на SOFIX и BGREIT) са над средната си стойност, измерена чрез медианата⁵ за периода декември 2008 г. – март 2013 г.

¹ SOFIX е индекс, базиран на пазарната капитализация на включените емисии обикновени акции, коригирана с фрий-флоута на всяка от тях. SOFIX се състои от 15-те емисии акции

² BG 40 е индекс, базиран на изменението на цената на емисиите и се състои от 40-те емисии обикновени акции на дружествата с най-голям брой сделки и най-висока медиана стойност на дневния оборот за последните 6 месеца, като двата критерия имат еднаква тежест.

³ BG TR30 е индекс, базиран на промяната на цените на обикновените акции, включени в него, като всяка една от участващите емисии е с равно тегло. Броят на емисиите, включени в базата за изчисляване на индекса е 30.

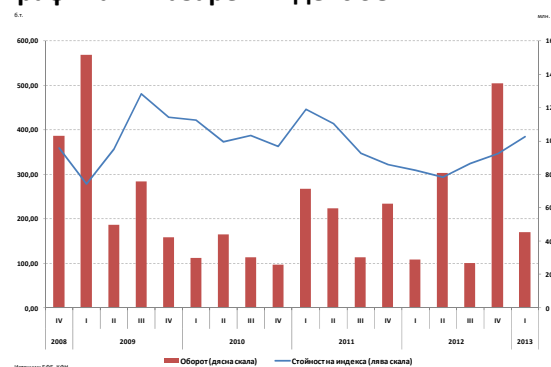
⁴ BG REIT е индекс, базиран на пазарната капитализация, коригирана с фрий-флоута и се състои от 7-те емисии обикновени акции на дружества със специална инвестиционна цел за секюритизация на недвижими имоти или земя с най-голяма пазарна стойност на фрий-флоута и най-висока медиана стойност на седмичния оборот за последните 6 месеца. Двата критерия имат еднаква тежест.

⁵ Медианата е статистически показател на централна тенденция и представлява мярка на място, което е точка разделяща наполовина наблюдения. При нея се подреждат всички изменения и се намира като се определи 50^о персентил (това е стойност на разпределение, отговаряща на определена област, очертана от кривата на разпределението или на плътността и разделяща пространството на 100 равни части), т.е. онази точка в центъра, под която лежат точно 50% от всички наблюдения. За разлика от средната аритметична стойност, медианата не се повлиява от крайни екстремни стойности и затова е използвана в настоящото изследване.

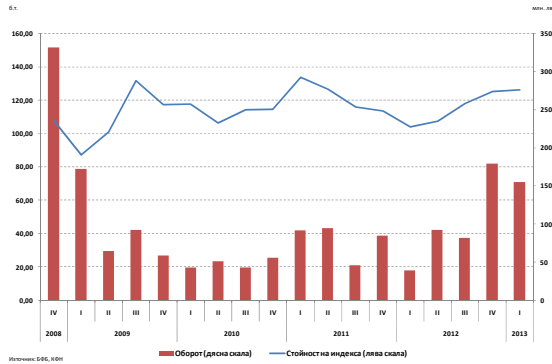
Този положителен сигнал се забелязва за първи път от края на второто тримесечие на 2010 г.

Продължава положителната тенденция в изменението на индекса, базиран на пазарната капитализация на обикновените акции на дружествата със специална инвестиционна цел (BGREIT), започнала от третото тримесечие на 2010 г.

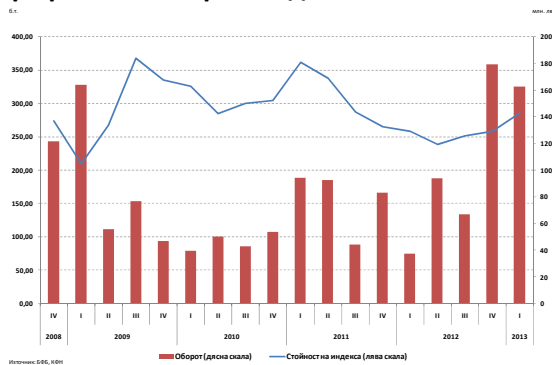
Графика 1. Пазарен индекс SOFIX

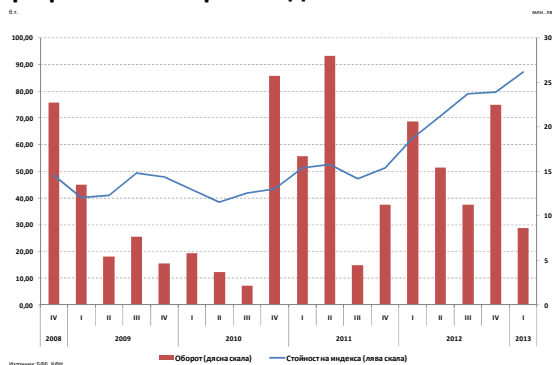
Графика 2. Пазарен индекс BG40

Графика 3. Пазарен индекс BGTR30

Графика 4. Пазарен индекс BGREIT

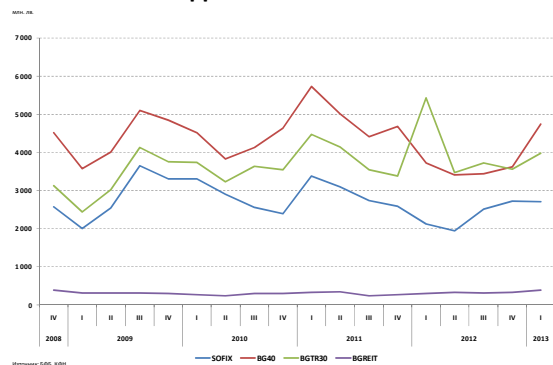
В края на първото тримесечие на 2013 г. делът на пазарната капитализация на компаниите, включени в индексите на регулирания пазар нараства. Изключение прави единствено SOFIX, който спада с -0.8% спрямо края на 2012 г. Индексът SOFIX заема дял от 35.4% от общата пазарна капитализация на основния пазар (BSE)⁶

⁶ В секцията представените данни за капитализацията и другите пазарни измерители след второто тримесечие на 2012 г. се отнасят за основния пазар (BSE), ако не е споменато изрично включването на алтернативния пазар (BaSE). Това е заради промяна в пазарната сегментация, влязла в сила през първото тримесечие на 2012 г., което прави невъзможно сравнението на пазарните показатели между отделните пазарни сегменти след тази дата с предходни стойности.

към края на първото тримесечие на 2013 г., BG40 има дял от 62.1%, BGTR30 има дял от 52.1% и 5.0% за BGREIT. Най-голямо повишение има широкият индекс BG40, който нараства с 28.9% на тримесечна база, следван от BGREIT с ръст от 14.1% (дължащо се на сравнително ниската база на индекса) и на последно място BGTR30 с ръст от 10.1%.

През последните два месеца от първото тримесечие на 2013 г. се забелязва забавяне в тенденцията на нарастване на оценката на публично търгуваните дружества и търгуваните обороти. Причина за това е политическата нестабилност в страната, спирането от търговия на електроразпределителните дружества, поголемия спад в индустриалното производство в еврозоната спрямо очакванията в началото на годината и неуспешните търгове на държавни облигации в някои страни от еврозоната.

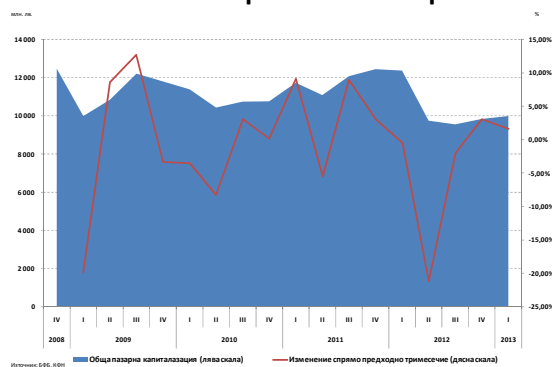
Графика 5. Капитализация на компаниите включени в индексите

Общата пазарна капитализация на регулирания пазар (на основния и алтернативния пазар) нараства с 1.6% до 9 983.7 млн.лв. към края на първото тримесечие на 2013 г. Основната причина за тази динамика е нарастването на сегмента Premium с 23.2% на тримесечна база и по-конкретно на капитализацията на дружествата „Химимпорт“ АД, ТБ „Централна кооперативна банка“ АД, „Енемона“ АД и „Монбат“ АД. Капитализацията на сегмента за дружества със специална инвестиционна цел на основния пазар (BSE) също нараства с 10.3% за първото тримесечие на 2013 г.

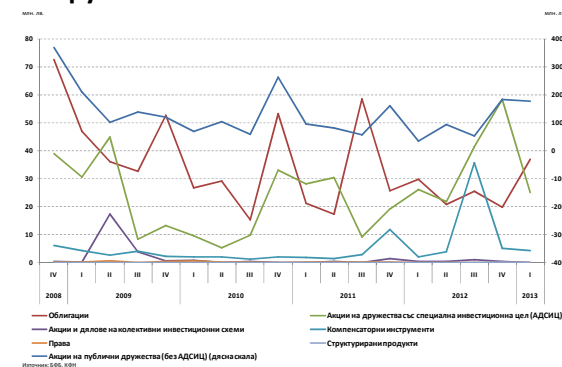
Пазарната капитализация на сегмента Standard намалява с -2.5% спрямо края на 2012 г. основно заради спадащата пазарна оценка на компании заемачи челни позиции към края на предходната година като „Енергони“ АД, „Петрол“ АД, „ЧЕЗ Разпределение България“ АД, ТБ „Българо-Американска Кредитна Банка“ АД, „Енерго-Про мрежи“ АД и др.

Графика 6. Обща пазарна капитализация на основния и алтернативен пазар

Оборотът на регулирания пазар на финансови инструменти през първото тримесечие на 2013 г. бележи ръст от 165.6% и достига 242.7 млн.лв. спрямо същия период на 2012 г. Тези резултатите се дължат основно на нарастването на оборота на изтъргуваните акции на публични дружества без АДСИЦ с близо 4 пъти спрямо първото тримесечие на 2012 г., на компенсаторните инструменти със 109.4% и на облигациите с 23.8%

Графика 7. Оборот по видове финансови инструменти

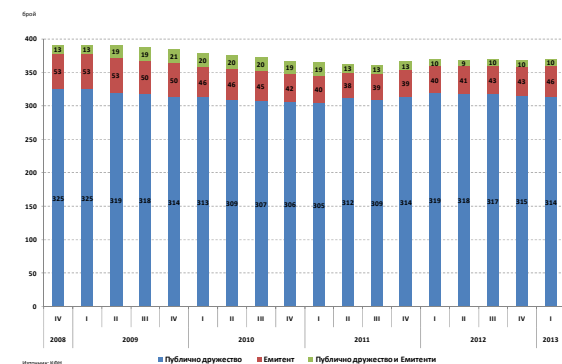

Публични дружества и емитенти

Броят на публичните дружества и емитенти остава относително постоянен спрямо 2012 г. Стойността на допуснатите до търговия на регулиран пазар дългови корпоративни финансови инструменти през първото тримесечие на 2013 г. е 115.0 млн.лв., което е най-високата стойност от началото на 2009 г. Общата стойност на обръщаемостта на оборота с пазарната капитализация на регулирания пазар през първото тримесечие на 2013 г. се повишава значително спрямо съответния период на изминалата година, благодарение на повишението на търгуваните обороти и спада в пазарната капитализация. Трите сектора с най-висока стойност на коефициента са сектор „Финансови и застрахователни дейности“, сектор „Операции с недвижими имоти“ и сектор „Професионални дейности и научни изследвания“.

Броят на публичните дружества и емитенти остава относително постоянен към края на първото тримесечие на 2013 г. спрямо същото тримесечие година по-рано. Спад има единствено в броя на публичните дружества, които намаляват с 5 до 314 броя към края на първото тримесечие на 2013 г. за сметка на увеличение на емитентите със 6 до 46 броя за същия период.

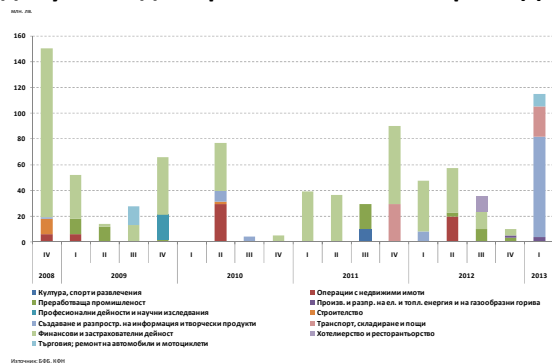
Графика 8. Брой на публичните дружества и емитенти

Размерът на допуснатите до търговия на регулиран пазар дългови корпоративни

финансови инструменти през първото тримесечие на 2013 г. е 115.0 млн.лв., което многократно надхвърля обемите през предходните периоди. Изключение прави единствено четвъртото тримесечие на 2008 г., където са емитирани дългови финансови инструменти в размер на 150.0 млн.лв. Традиционно активните дружества от сектор „Финансови и застрахователни дейности“ не са представени през 2013 г. От общия размер на емисиите сектор „Създаване и разпространение на информация и творчески продукти“ има дял от 68.0%, следван от сектор „Транспорт, складиране и пощи“ (20.4%) и сектор „Хотелиерство и ресторантьорство“ (8.5%).

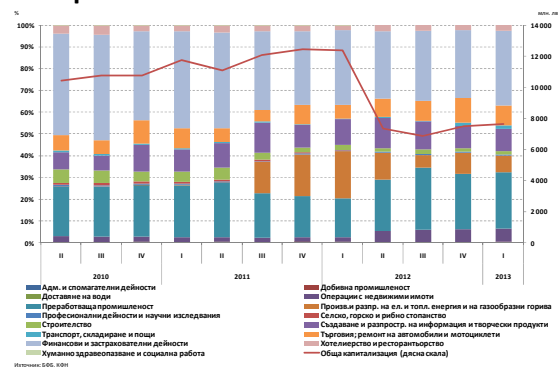
Графика 9. Нови емисии облигации допуснати до търговия на БФБ - София АД

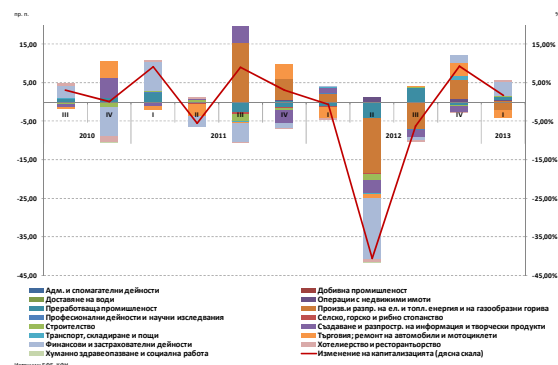
Компаниите с най-голяма пазарна капитализация на основния пазар (BSE) са отново представители на сектор „Финансови и застрахователни дейности“ (с пазарна капитализация от 2 611.4 млн.лв. и най-голям положителен принос в изменението на пазарна капитализация от 3.6 пр.п. през първото тримесечие на 2013 г. спрямо предходното), следвани от сектор „Преработваща промишленост“ (с пазарна капитализация от 1 986.2 млн.лв. и положителен принос в изменението на пазарната капитализация от 0.9 пр.п.), сектор „Търговия; ремонт на автомобили и мотоциклети“ (с пазарна капитализация от 709.9 млн.лв. и отрицателен принос в изменението на пазарната капитализация от -1.9 пр.п.) и т.н. Капитализацията на сектор „Производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия отново се свива след края на 2012 г. и достига 571.3

млн.лв. към края на първото тримесечие на 2013 г. Причина за това е продължаващия спад в пазарната оценка на „Енергони“ АД, чиято капитализация спада от края на второто тримесечие на 2012 г. и отлива на инвеститори от електроразпределителните дружества. Сектор „Операции с недвижими имоти“ продължава своето плавно възстановяване започнало от началото на 2010 г., докато сектор „Строителство“ продължава да има колеблив растеж.

Графика 10. Пазарна капитализация по сектори на БФБ

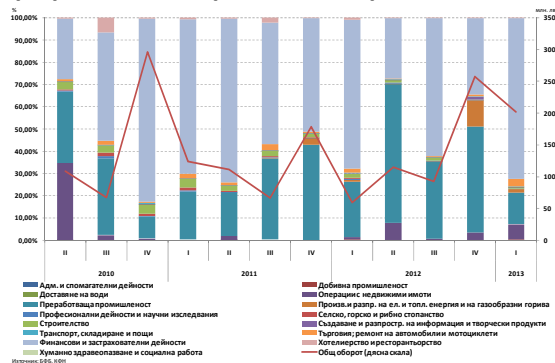
Графика 11. Принос на изменението на пазарната капитализация по сектори на БФБ

Общият реализиран оборот от секторите, търгувани на основния пазар (BSE), е 201.6 млн.лв. през първото тримесечие на 2013 г., което е над 2 пъти повече спрямо първото тримесечие на 2012 г. Най-активен през първото тримесечие на 2013 г. е сектор „Финансови и застрахователни дейности“ с оборот от 145.6 млн.лв., следван от сектор „Преработваща промишленост“ с оборот от 28.8 млн.лв. На трето място за поредно тримесечие е сектор „Операции с

недвижими имоти” с оборот от 13.8 млн.лв., а едва на четвърто място е сектор „Търговия; ремонт на автомобили и мотоциклети” с оборот от 6.9 млн.лв.

Графика 12. Оборот по сектори на БФБ

При сравняване на секторите по обръщаемост на оборота с пазарната капитализация⁷ се забелязва промяна на инвеститорските предпочитания спрямо първото тримесечие и края на 2012 г. Спад се забелязва при сектор „Производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия и на газообразни горива”. Сектор „Финансови и застрахователни дейности” остава най-атраکتивен за инвеститорите за пореден път с коефициент на обръщаемост от 5.6% към края на първото тримесечие на 2013 г., следван от сектор „Операции с недвижими имоти” с коефициент 3.1% и сектор „Професионални дейности и научни изследвания” с коефициент 1.6%. Сектор „Преработваща промишленост” и сектор „Строителство” се подреждат едва на четвърто място с коефициент от 1.4%.

⁷ Високите стойности на коефициента на обръщаемост са сигнал за нарастване на оборота на сключените сделки с финансови инструменти при относително постоянна стойност на пазарната капитализация или спад в пазарната капитализация при относително постоянни равнища на оборота или комбинация от двете.

Таблица 1. Коефициенти на обръщаемост по сектори (%)

Сектор	II'2010	III'2010	IV'2010	I'2011	II'2011	III'2011	IV'2011	I'2012	II'2012	III'2012	IV'2012	I'2013
Адм. и спомагателни дейности	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	-	-	-	-
Добивна промишленост	0.7	0.1	0.2	0.4	0.5	0.3	0.1	0.2	0.2	0.1	0.1	1.3
Доставяне на води	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	-	-	-	-
Операции с недвижими имоти	12.6	0.5	0.7	0.0	0.7	0.0	0.0	0.3	2.3	0.1	1.9	3.1
Преработваща промишленост	1.5	1.0	1.1	0.9	0.8	1.0	3.3	0.7	4.2	1.6	6.4	1.4
Произв.и разпр. на ел. и топл. енергия и на газообразни горива	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.2	0.0	0.0	0.0	4.1	0.5
Професионални дейности и научни изследвания	0.8	1.0	0.6	1.2	0.2	0.3	0.3	0.5	1.1	0.3	0.8	1.6
Селско, горско и рибно стопанство	0.4	1.0	3.3	1.5	0.6	0.4	0.4	0.6	-	-	-	-
Строителство	0.6	0.4	2.6	0.9	0.5	0.5	1.1	0.4	1.5	1.0	0.6	1.4
Създаване и разпростр. на информация и творчески продукти	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.4	0.0
Транспорт, складиране и пощи	0.0	0.0	1.6	0.0	0.0	0.1	0.0	0.3	0.7	0.1	0.7	0.1
Търговия; ремонт на автомобили и мотоциклети	0.2	0.2	0.2	0.2	0.2	0.3	0.1	0.1	0.1	0.1	0.3	1.0
Финансови и застрахователни дейности	0.6	0.6	5.5	1.7	1.7	0.8	2.2	0.9	1.4	2.6	3.8	5.6
Хотелиерство и ресторантьорство	0.1	0.9	0.4	0.3	0.1	0.4	0.2	0.2	0.1	0.1	0.2	0.4
Хуманно здравеопазване и социална работа	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	-	-	-	-

Източник: БФБ, КФН.

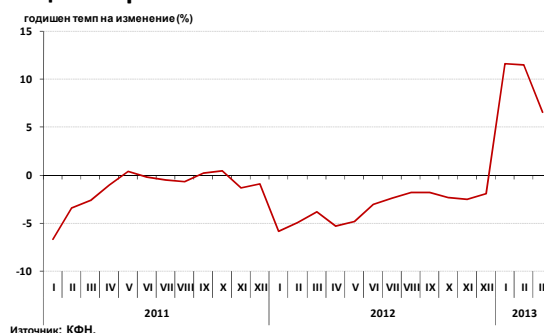
Застрахователен и здравноосигурителен пазар

Брутният премиен приход, реализиран от застрахователите със седалище в Република България към края на март 2013 г., възлиза на 418 млн.лв., като се отчита ръст от 7.8% на годишна база. Животозастрахователите отчитат сравнително висок премиен приход от 14.1% на годишна база, за което най-голям принос има записаните премии по застраховки за пенсия и рента и застраховка „Живот“, свързана с инвестиционен фонд. Положителен прираст от 6.6% на годишна база отбелязва също и брутният премиен приход, записан от застрахователите по общо застраховане към края на първо тримесечие на 2013 г., което в абсолютна стойност възлиза на 345 млн.лв. В отговор на предстоящото преобразуване на здравно осигурителните дружества в застрахователни, от началото на годината изменението на брутния премиен приход на доброволните здравно осигурителни дружества е на негативна територия, което достига -17% за първото тримесечие на 2013 г.

Общо застраховане

През първите три месеца на 2013 г. брутният премиен приход по общо застраховане нараства спрямо същия период на предходната година, като през януари и февруари ръстът достига 12%. В края на март 2013 г. той възлиза на 345 млн.лв., като девет от дружествата по общо застраховане отчитат положителен прираст на годишна база.

Графика 13 Брутен премиен приход по общо застраховане

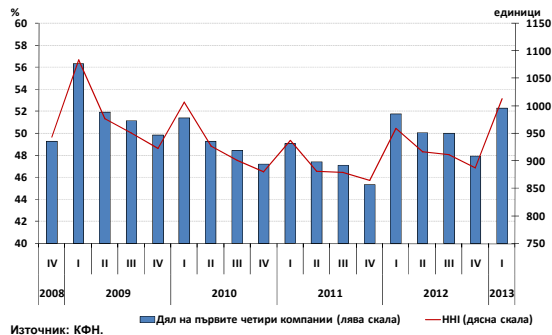
Източник: КФН.

Пазарният дял на четирите дружества с реализиран най-висок премиен приход⁸ към края на първо тримесечие на 2013 г. нараства на 52.3% при 51.8% в края

⁸ Това са ЗАД „Булстрад Виена Иншурънс Груп“, ЗК „Лев инс“ АД, „ДЗИ-Общо застраховане“ ЕАД и ЗАД „Армеец“ АД, и.

на първо тримесечие на 2012 г. От началото на 2013 г. конкуренцията на пазара на общо застрахователни услуги намалява, което се изразява в по-високите стойности на индекса Херфиндал – Хиршман (ННІ) спрямо същия период на предходната година и достига стойности, характерни за пазар с умерена конкурентна среда (1013)⁹.

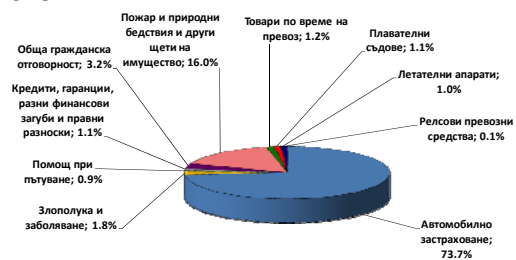
Графика 14. Концентрация на общозастрахователния пазар

Източник: КФН.

Към края на първо тримесечие на 2013 г. в структурата на портфейла на дружествата, които извършват дейност по общо застраховане, основен дял от 73.7% заемат автомобилните застраховки, като застраховка „ГО, свързана с притежаването и използването на МПС“ заема дял от 44.6%, а застраховка „Сухопътни превозни средства, без релсови превозни средства“ - от 29.1%.

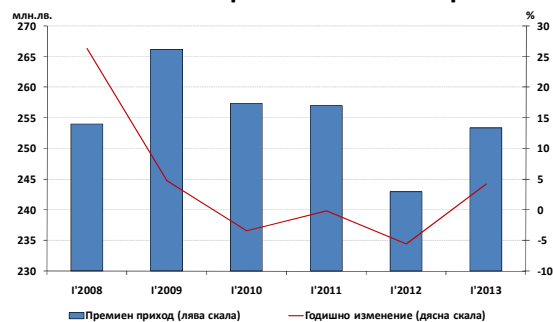
Графика 15. Структура на брутния премиен приход по общо застраховане по видове застраховки за първото тримесечие на 2013 г.

Източник: КФН.

По отношение на реализирания по автомобилно застраховане премиен приход за първото тримесечие на 2013 г. в България се отчита ръст от 4.3% на годишна база при спад от -5.5% за същия период през 2012 г.

Графика 16. Премиен приход по автомобилно застраховане в България

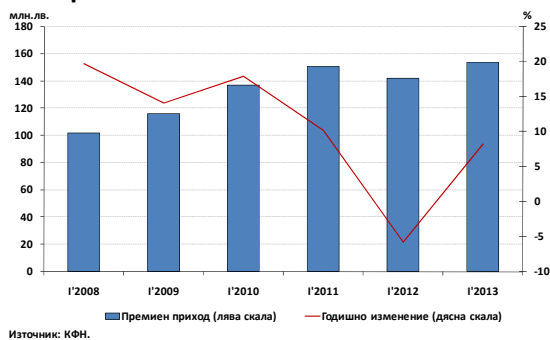
Източник: КФН.

Бележка: Данните включват застраховки „Сухопътни превозни средства, без релсови превозни средства“ и „ГО, свързана с притежаването и използването на МПС“.

Реализираният премиен приход по застраховка „ГО, свързана с притежаването и използването на МПС“ през първото тримесечие на 2013 г. възлиза на 153 млн.лв. и отчита ръст от 8.2% на годишна база. Премийният приход по застраховка „Гражданска отговорност“ на автомобилистите възлиза на 152 млн.лв., по застраховка „Гражданска отговорност“ за трети държави („Зелена карта“) – на 0.1 млн. лв., по Гранична застраховка „Гражданска отговорност“ на автомобилистите – 0.9 млн.лв., и по застраховка „Гражданска отговорност“ на превозвача – 0.7 млн.лв.

⁹ Индексът Херфиндал – Хиршман (ННІ) се изчислява като сума на квадратите на пазарния дял на всеки участник на пазара, като неговата стойност варира между 0 и 10 000. При стойност под 1 000 единици пазарът се определя като силно конкурентен, между 1 000 и 1 800 единици – умерена конкурентна среда, а над 1 800 единици – пазарът се характеризира със силна концентрация.

Графика 17. Премиен приход по застраховка „ГО, свързана с притежаването и използването на МПС“ в България

За периода януари – март 2013 г. реализираният премиен приход по застраховка „Сухопътни превозни средства, без релсови превозни средства“ възлиза на 100 млн.лв., като се отчита спад от -1.2% на годишна база при спад от -5.0% за същия период на 2012 г.

В края на първото тримесечие на 2013 г. у нас имуществените застраховки („Пожар и природни бедствия“ и „Други щети на имущество“) заемат дял от 16.0% от брутния премиен приход. Реализираният премиен приход по застраховки „Пожар и природни бедствия“ и „Други щети на имущество“ възлиза на 55 млн.лв., като се отбелязва увеличаване на ръста на годишна база на 18.2% при ръст от 2.1%, отчетен към края на март 2012 г. Значителният ръст при застраховка „Пожар и природни бедствия“ се дължи на извършените през 2012 г. промени в Закона за държавната собственост и в Закона за общинската собственост.

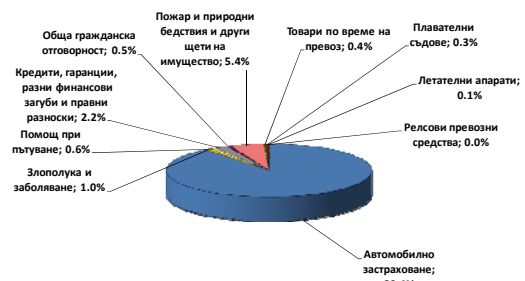
Към края на март 2013 г. записаният премиен приход по финансовите застраховки („Кредити“, „Гаранции“, „Разни финансови загуби“ и „Правни разноски“) възлиза на 4 млн.лв., като се отчита забавяне на спада от -12.2% на годишна база в края на март 2012 г. до -2.1% за същия период на 2013 г. Най-голям спад на премиите на годишна база се отчита по „Застраховка на правни разноски“ от -99.7% (1 хил.лв.), а по застраховка „Кредити“ спадът е -7.8% или 2.1 млн.лв. Сред този тип застраховки се наблюдава значителен ръст при застраховка „Гаранции“, при които

се наблюдава ръст от 443.7 хил. лв. при 125.2 хил.лв. за същия период на миналата година. При застраховка на „Разни финансови загуби“ също се наблюдава увеличение в премиения приход с 5.7%. В края на март 2013 г. посочените застраховки заемат дял от 1.1% в общия премиен приход в сектора.

Отстъпените премии на презастрахователи за първото тримесечие на 2013 г. са в размер на 58 млн.лв. и представляват 16.8% от брутния премиен приход, реализиран в сектора.

Изплатените обезщетения по общо застраховане към края на март 2013 г. са в размер на 171 млн.лв., като се отчита ръст от 7.4% на годишна база. Възстановените суми по презастрахователни договори възлизат на 24 млн.лв., което е 13.8% от изплатените през първите три месеца на 2013 г. обезщетения от застрахователите по общо застраховане.

Графика 18. Структура на изплатените обезщетения по общо застраховане по видове застраховки за първото тримесечие на 2013 г.

Източник: КФН.

В структурата на изплатените обезщетения по видове застраховки най-голям относителен дял от 89.4% заемат автомобилните застраховки („Сухопътни превозни средства, без релсови превозни средства“ и „ГО, свързана с притежаването и използването на МПС“), следвани от имуществените застраховки („Пожар и природни бедствия“ и „Други щети на имущество“), заемащи дял от 5.4%.

Изплатените обезщетения по финансовите застраховки в края март 2013 г. са в размер на 3.8 млн.лв., от които 1.1 млн.лв. по застраховка „Кредити“, 0.6

млн.лв. по застраховка „Гаранции“ и 2.1 млн.лв. по застраховка „Разни финансови загуби“. На годишна база се отчита увеличение от 85.9% на общо изплатените по тези видове застраховки обезщетения.

Най-голямо увеличение в размера на изплатените обезщетения на годишна база през първото тримесечие на 2013 г. се отчита по застраховки „Релсови превозни средства“ и застраховките, свързани с притежаването и използването на летателни апарати (с над 200% годишно изменение).

Брутният коефициент на щетимост в края на март 2013 г. намалява на 48.4% при 52.4% година по-рано. Намалението на коефициента се дължи на увеличените спечелени премии и на намалението на възникналите претенции в резултат на по-малкия размер на заделен резерв за предстоящи плащания в края на тримесечието в сравнение с края на 2012 г. Най-висок е коефициентът по застраховка „Плавателни съдове“ (85.2%).

Таблица 2. Брутен коефициент на щетимост (%)

	I'2012	I'2013
Злополука	33.4	21.5
Заболяване	9.6	28.5
Сухопътни превозни средства, без релсови превозни средства	66.1	66.2
Релсови превозни средства	0.1	-0.8
Летателни апарати	19.9	43.1
Плавателни съдове	111.6	85.2
Товари по време на превоз	23.9	27.7
Пожар и природни бедствия	26.9	16.2
Други щети на имущество	50.3	12.4
ГО, свързана с притежаването и използването на МПС	53.9	55.9
ГО, свързана с притежаването и използването на летателни апарати	1.7	5.9
ГО, свързана с притежаването и използването на плавателни съдове	0.8	-127.7
Обща гражданска отговорност	44.5	20.5
Кредити	183.8	15.0
Гаранции	-14.4	-158.7
Разни финансови загуби	19.1	49.3
Правни разноски	0.0	0.0
Помощ при пътуване	34.2	36.6
Общо	52.4	48.4

Източник: КФН.

Коефициентът на разходите в края на тримесечието също спада до 33.5% при 36.1% година по-рано. Най-висок е той по застраховка „Правни разноски“ (111%).

Таблица 3. Брутен коефициент на разходи (%)

	I'2012	I'2013
Злополука	46.4	46.5
Заболяване	58.0	42.8
Сухопътни превозни средства, без релсови превозни средства	44.9	42.4
Релсови превозни средства	22.7	27.8
Летателни апарати	13.0	10.9
Плавателни съдове	38.7	38.3
Товари по време на превоз	53.2	43.1
Пожар и природни бедствия	44.9	40.0
Други щети на имущество	55.5	55.2
ГО, свързана с притежаването и използването на МПС	24.7	23.2
ГО, свързана с притежаването и използването на летателни апарати	41.6	11.0
ГО, свързана с притежаването и използването на плавателни съдове	26.0	20.5
Обща гражданска отговорност	31.9	31.7
Кредити	30.0	17.8
Гаранции	57.4	32.6
Разни финансови загуби	80.7	62.1
Правни разноски	40.8	111.0
Помощ при пътуване	68.3	65.6
Общо	36.1	33.5

Източник: КФН.

Комбинираният коефициент общо за сектора също се намалява от 88.4% в края на март 2012 г. до 82% в края на първо тримесечие на 2013 г. Той има най-високи стойности по застраховките „Плавателни съдове“ (123.5%), „Сухопътни превозни средства, без релсови и превозни средства“ (108.6%), „Разни финансови загуби“ (111.4%), „Правни разноски“ (111.0%) и „Помощ при пътуване“ (102.1%). Значително подобрение бележи коефициентът по застраховка „Други щети на имущество“, като коефициентът намалява от 105.8% до 67.6%, и „Кредити“, отчитайки намаление от 213.8% до 32.8%. В края на тримесечието коефициентът бележи отрицателни стойности по застраховка „ГО, свързана с притежаването и използването на плавателни съдове“ (107.2%) и застраховка „Гаранции“ (-126.1%).

Таблица 4. Брутен комбиниран коефициент (%)

	I'2012	I'2013
Злополука	79.8	68.0
Заболяване	67.6	71.3
Сухопътни превозни средства, без релсови превозни средства	111.1	108.6
Релсови превозни средства	22.8	27.0
Летателни апарати	33.0	54.0
Плавателни съдове	150.3	123.5
Товари по време на превоз	77.2	70.7
Пожар и природни бедствия	71.8	56.1
Други щети на имущество	105.8	67.6
ГО, свързана с притежаването и използването на МПС	78.6	79.2
ГО, свързана с притежаването и използването на летателни апарати	43.3	16.9
ГО, свързана с притежаването и използването на плавателни съдове	26.8	-107.2
Обща гражданска отговорност	76.4	52.2
Кредити	213.8	32.8
Гаранции	43.0	-126.1
Разни финансови загуби	99.8	111.4
Правни разноски	40.8	111.0
Помощ при пътуване	102.5	102.1
Общо	88.4	82.0

Източник: КФН.

През първото тримесечие на 2013 г. най-висок брутен технически резултат отбелязват застраховките „ГО, свързана с притежаването и използването на МПС“ (28.9 млн. лв) и „Пожар и природни бедствия“ (24.8 млн. лв). Брутният технически резултат нараства значително с над 100% на годишна база по застраховка „Гаранции“, „Обща гражданска отговорност“ и „ГО, свързана с притежаването и използването на плавателни съдове“. Отрицателен брутен технически резултат се отчита по застраховка „Сухопътни превозни средства, без релсови превозни средства“ (-7.3 млн.лв), „Плавателни съдове“ (-0.7 млн.лв.) и застраховка „Помощ при пътуване“ (-0,1 млн.лв.).

Таблица 5. Брутен технически резултат

	I'2012	I'2013
Злополука	1.2	2.0
Заболяване	0.0	0.0
Сухопътни превозни средства, без релсови превозни средства	-9.1	-7.3
Релсови превозни средства	0.7	0.7
Летателни апарати	3.7	1.4
Плавателни съдове	-1.1	-0.7
Товари по време на превоз	0.8	0.9
Пожар и природни бедствия	18.4	24.8
Други щети на имущество	-0.6	5.3
ГО, свързана с притежаването и използването на МПС	27.2	28.9
ГО, свързана с притежаването и използването на летателни апарати	3.0	1.2
ГО, свързана с притежаването и използването на плавателни съдове	0.4	0.8
Обща гражданска отговорност	1.5	3.2
Кредити	-2.3	1.2
Гаранции	0.2	1.1
Разни финансови загуби	2.0	0.7
Правни разноски	0.0	0.0
Помощ при пътуване	-0.2	-0.1
Общо	46.0	64.3

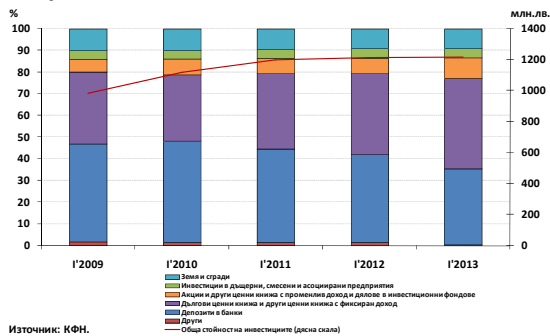
Бележка: Данните са в млн.лв., освен ако не е посочено друго.

Стойностите за "Брутен технически резултат" са получени на база, отчитане на непосредствено присъщите приходи и разходи по видовете застраховки, без да се вземат предвид други технически разходи и разпределен приход от инвестиции, отчетени в Отчета за доходите.

Източник: КФН.

Към края на отчетния период сумата на активите на общозастрахователните дружества възлиза на 1940 млн.лв., като нарастват с 1.5% на годишна база. Стойността на инвестициите на дружествата, извършващи дейност по общо застраховане, също нараства с 0.3% на годишна база, като в края на март 2013 г. възлиза на 1217 млн.лв. и заема дял от 62.7% от общата сума на активите. В структурата на агрегирания инвестиционен портфейл на дружествата най-голям дял заемат държавните ценни книжа (41.8%), следвани от депозитите в банки (35.1%). В края на март 2013 г. стойността на инвестициите в ДЦК е 509 млн.лв.

Графика 19. Динамика на инвестиционния портфейл на дружествата по общо застраховане

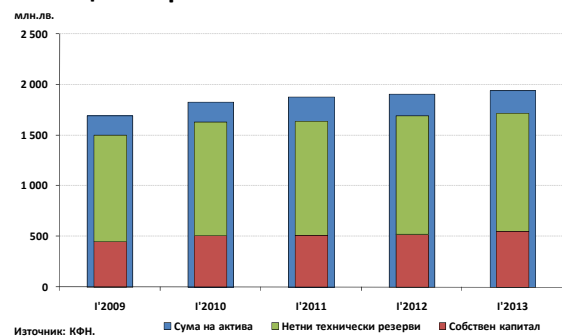
Делът на инвестициите в земя и сгради в общия инвестиционен портфейл на дружествата по общо застраховане към края на март 2013 г. остава почти без промяна на годишна база (дял от 9.0% при 8.8% в края на март 2012 г.). През разглеждания период делът на инвестициите в дъщерни, смесени и асоциирани предприятия, в които дружествата имат дялово участие, намалява на 4.3% към края на март 2013 г. в сравнение с дела през 2012 г. от 4.7%. Делът на инвестициите в акции и други ценни книжа с променлив доход и дялове в инвестиционни фондове на дружествата по общо застраховане нарастват, докато делът на инвестициите в депозити в банки намалява.

Собственият капитал на застрахователите по общо застраховане се увеличава с 6.0% на годишна база, като в края на март 2013 г. възлиза на 553 млн.лв. Границата на платежоспособност на дружествата по общо застраховане в края на март 2013 г. достига 210 млн.лв., а гаранционният им капитал възлиза на 135 млн.лв. Покритието на границата на платежоспособност нараства с 11.1 пр.п. на годишна база, като в края на март 2013 г. се изчислява на 222.1%. Всички седемнадесет дружества по общо застраховане разполагат с необходимите собствени средства, намалени с нематериалните активи, за покритие на границата си на платежоспособност.

В края на март 2013 г. размерът на брутните технически резерви, заделени от общозастрахователните дружества,

нараства с 1.6% и достига 1485 млн.лв., като на годишна база се отчита увеличение в размера на всички резерви, заделени от дружествата по общо застраховане с изключение на други резерви, одобрени от КФН. Нетните технически резерви намаляват от 1172 млн.лв в края на първо тримесечие на 2012 г. до 1163 млн.лв. към март 2013 г.

Графика 20. Активи, собствен капитал и нетни технически резерви на дружествата по общо застраховане.

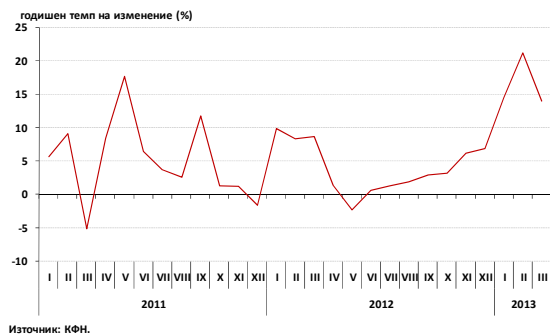

В края на март 2013 г. дружествата в сектора по общо застраховане отчитат положителен технически резултат от 16 млн.лв. при 6 млн.лв. в края на същия период на 2012 г. Възвръщаемостта на активите за разглеждания период нараства с 0.3 пр.п. в сравнение с възвръщаемостта в края на март 2012 г. и възлиза на 0.8%. Възвръщаемостта на собствения капитал нараства с 1 пр.п. и в края на март възлиза на 2.9%.

Животозастраховане

Брутният премиен приход, записан от животозастрахователите през първото тримесечие на 2013 г., отчита ръст от 14.1% на годишна база и възлиза на 73 млн.лв. при отчетен ръст за същия период на 2012 г. от 8.7% на годишна база.

Графика 21. Брутен премиен приход, реализиран от животозастрахователите

Брутният премиен приход по животозастраховане следва положителна тенденция на нарастване на брутният премиен приход от втората половина на 2012 г., като в началото на 2013 достига значителен ръст от 21.2%.

Спад на премийния приход на годишна база към края на първо тримесечие на 2013 г. отчитат седем от животозастрахователите. Техният съвкупен пазарен дял възлиза на 31.5%, като към края на същия период на 2012 г. пазарният дял на животозастрахователите с отрицателен годишен темп на прираст е бил 21.6%.

През първото тримесечие на 2013 г. броят на действащите договори отбелязва спад на годишна база и възлиза на 952 хил. при 960 хил. през същия период на предходната година. Новосключените договори обаче нарастват до 87 хил., което представлява повишение от 3.5% на годишна база.

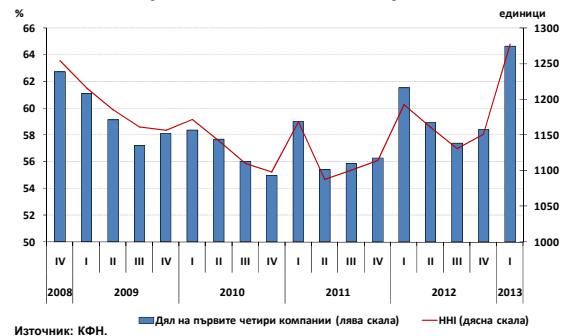
Записаните премии по новосключените договори през първото тримесечие на 2013 г. нарастват значително с 27.1% на годишна база и възлизат на 35 млн.лв. при 28 млн.лв. по новосключени договори през предходната година.

Съвкупният пазарен дял на четирите животозастрахователни дружества, реализирали най-висок премиен приход¹⁰ през първото тримесечие на 2013 г. нараства на годишна база и към края на периода се изчислява на 64.6% при 61.5% през първото тримесечие на 2012 г. Това

¹⁰ Това са „Булстрад Живот Виена Иншурънс Груп“ АД, ЗАД „Алианц България Живот“, ЗАД ЗАД „ДЗИ“ и ЗК „Уника Живот“ АД.

рефлектира върху динамиката на индекса ННИ, чиято стойност в края на разглеждания период е 1278 единици, при 1193 единици в края на март 2012 г.

Графика 22. Концентрация на животозастрахователния пазар

Източник: КФН.

По отношение на портфейла на животозастрахователите към края на март 2013 г. се отчита ръст на годишна база в размера на премиите на по-голяма част от застраховките, като при някои от тях този ръст е значителен. Най-голям е ръстът на премийния приход по застраховката за пенсия и рента (96.2% на годишна база). Застраховка „Живот“, свързана с инвестиционен фонд отчита ръст от 38% на годишна база, следвана от ръста на записания премиен приход по застраховка „Злополука“ (16.3%) и „Женитбена и детска застраховка“ (14.5%). Отрицателен ръст на брутният премиен приход „Постоянна здравна застраховка“ (-63.4%) и „Допълнителна застраховка“ (-14.2%). Успоредно със започналия процес по прелицензиране на здравноосигурителните дружества, през четвъртото тримесечие на 2012 в портфейла на животозастрахователните дружества се появява нова застраховка „Заболяване“, която към края на март 2013 г. заема 1.1% от брутният премиен приход в сектора. Спадът в премийния приход по „Постоянна здравна застраховка“ изцяло се компенсира от записания брутен премиен приход по застраховка „Заболяване“.

Графика 23. Брутен премиен приход в животозастраховането по видове застраховки

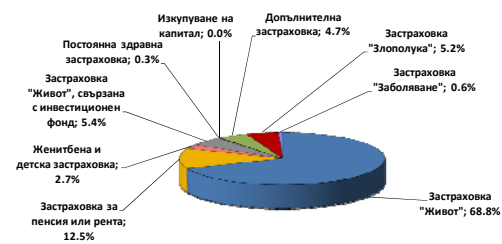

Отстъпените на презастрахователи премии от животозастрахователите през първото тримесечие на 2013 г. възлизат на 2.8 млн.лв. и представляват 3.9% от брутния премиен приход в сектора. В структурата на отстъпените премии на презастрахователи по видове застраховки с най-голям относителен дял са застраховките „Живот“ и рента и „Допълнителна застраховка“ с дялове от 32.5%, и „Злополука“ (24.8%).

Изплатените през първото тримесечие на 2013 г. суми и обезщетения от животозастрахователите възлизат на 29 млн.лв. по общо 15 хил. броя искове, като през същия период на 2012 г. са изплатени 26 млн.лв. по общо 19 хил. броя искове. Най-голям дял в тях имат изплатените претенции по договори с изтекъл срок или настъпил падеж (40.5%) и по откупените (изцяло или частично) застрахователни договори (31.7%), следвани от изплатените претенции при смърт (15.8%). Останалите 12.0% от изплатените суми и обезщетения са по други искове. Спрямо края на март 2012 г. се отчита спад в броя на исковете (22.4%), докато в размера на изплатените през полугодieto суми и обезщетения се наблюдава ръст (11.5%).

В общата структура на изплатените претенции най-голям е делът на застраховка „Живот“ (68.8%), в рамките на която 67.0% от плащанията са по смесена застраховка „Живот“. Следващи по относителен дял са застраховките за пенсия и рента (12.5%), „Живот“, свързана с инвестиционен фонд (5.4%), „Злополука“ (5.2%) и „Допълнителна застраховка“ (4.7%).

Графика 24. Структура на изплатените претенции от животозастрахователите по видове застраховки в края на март 2013 г.

Откупи са отчетени по застраховки „Живот“ и рента, „Живот“, свързана с инвестиционен фонд, и „Женитбена и детска застраховка“. Броят им към края на март 2013 г. възлиза на 2.9 хил. при 3.7 към края на март 2012 г. Общата стойност на откупите също намалява на годишна база и възлиза на 9.1 млн.лв. (при 9.6 млн.лв. към края на март 2012 г.). Откупните стойности по всички застраховки с изключение за застраховка „Живот“, свързана с инвестиционен фонд“ намаляват на годишна база.

Възстановените суми и обезщетения по презастрахователни договори възлизат на 1 млн.лв., което е 2.9% от изплатените през периода претенции по животозастраховане.

Разходите, извършени от животозастрахователите във връзка с осъществяване на дейността им, нарастват с 7.4% на годишна база и в края на март 2013 г. възлизат общо на 21 млн.лв., което представлява 29.1% от брутния премиен приход, реализиран за периода.

Преобладаващ дял от общо извършените разходи са тези, свързани с дейността по застраховки „Живот“ и рента (68.7%), следвани от разходите по застраховка „Злополука“ (12.1%), „Допълнителна застраховка“ (8.5%) и застраховка „Живот“, свързана с инвестиционен фонд (7.5%).

Общата сума на активите в животозастрахователния сектор се увеличава с 5.3% на годишна база и в края на отчетния период възлиза на 1116

млн.лв. Стойността на инвестициите на животозастрахователите към края на годината е 875 млн.лв. или те представляват 78.4% от общата сума на активите в сектора, като спрямо края на март 2012 г. се изчислява ръст в размера на инвестициите от 3.9%.

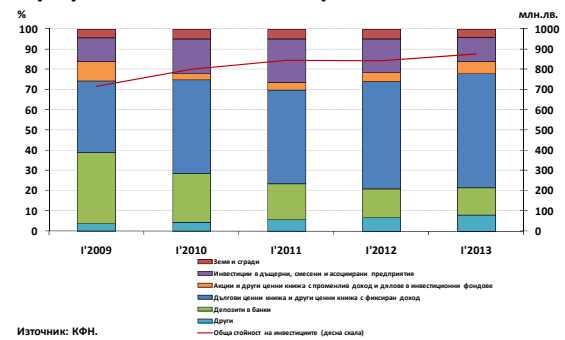
Основен дял в общия инвестиционен портфейл на животозастрахователите към края на март 2013 г. заемат ценните книжа, издадени и гарантирани от държавата (42.5%), другите дългови ценни книжа и ценни книжа с фиксиран доход (14.0%), депозитите в банки (13.5%), инвестициите в акции и дялове на дъщерни, съвместни и асоциирани предприятия (12.0%).

Най-голямо нарастване на годишна база се отчита в стойността на акциите и други ценни книжа с променлив доход и дялове в инвестиционни фондове (39.9%), други заеми (17.3%), ценните книжа, издадени и гарантирани от държавата (13.2%). Стойността на инвестициите в акции и дялове на дъщерни, съвместни и асоциирани предприятия на животозастрахователите намаляват с -23.6% на годишна база и към края на март 2013 г. възлизат на 107 млн.лв.

Стойността на инвестициите в земи и сгради също намалява значително с -14.9% и достига 33 млн.лв., докато депозитите в банки отчитат леко намаление на годишна база с -0.2%.

Инвестициите в полза на полици по застраховка „Живот“, свързана с инвестиционен фонд, нарастват с 22.4% на годишна база и възлизат на 76 млн.лв. в края на март 2013 г. Тези инвестиции съставляват 6.8% от общия размер на активите на животозастрахователните компании.

Графика 25. Динамика на инвестиционния портфейл на животозастрахователите

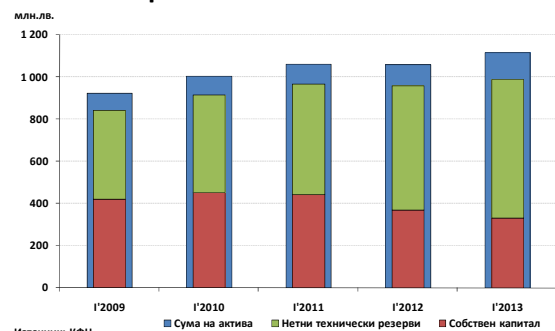
Източник: КФН.

Ангажираният в животозастрахователния сектор собствен капитал намалява с -10.3% на годишна база и към края на март 2013 г. възлиза на 332 млн.лв.

Общият размер на собствените средства в животозастрахователния сектор, намалени с нематериалните активи, възлиза на 203 млн.лв., а границата на платежеспособност достига 50 млн.лв. Покритието на границата на платежеспособност със собствени средства, намалени с нематериалните активи, към края на март 2013 г. се изчислява на 406.2%, като всички дружества разполагат с достатъчно средства, с които да гарантират изпълнение на дългосрочните си задължения.

Брутните технически резерви, заделени от животозастрахователите към края на март 2013 г., нарастват с 12.8% на годишна база и възлизат общо на 740 млн.лв.

Графика 26. Активи, собствен капитал и нетни технически резерви на животозастрахователите

Източник: КФН.

Техническият резултат, постигнат от животозастрахователите за първото

тримесечие на 2013 г., е положителен и възлиза на 4 млн.лв. при технически резултат от 5 млн.лв., отчетен към март 2012 г. Общият нетен финансов резултат е отрицателен и възлиза на -19 млн.лв. при отчетен положителен финансов резултат от 6 млн.лв. за същия период на 2012 г.

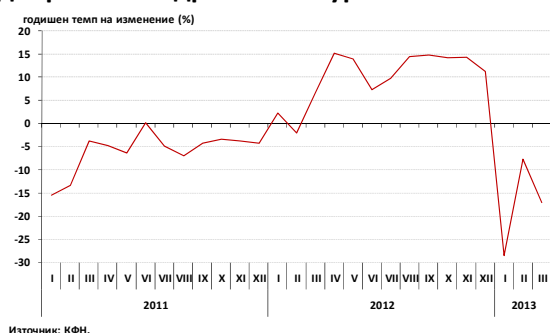
В резултата на отрицателната промяна на финансовия резултат възвръщаемостта на активите е отрицателна (-1.7%) в края на март 2013 г. при 0.6% в края на същото тримесечие на предходната година. От друга страна, възвръщаемостта на собствения капитал се изчислява на -5.7% при 1.6% в края на март 2012 г.

Доброволно здравно осигуряване

Дружествата по доброволно здравно осигуряване реализират премиен приход в размер на 14 млн.лв. за първото тримесечие на 2013 г., с което се отчита спад от -17.0% на годишна база.

Вследствие на въведените законодателни промени процесът по прелицензиране на тези дружества ще продължи до месец август 2013 г. Законът дава право на дружествата да се прелицензират като застрахователи или да се преобразуват чрез сливане или вливане в съществуващи застрахователи, както и да преустановяват дейност с прехвърляне на портфейла си от здравноосигурителни договори на съществуващ застраховател или с ликвидация. Тези предстоящи промени оказват влияние и върху финансовите и икономическите резултати за дружествата през разглеждания период.

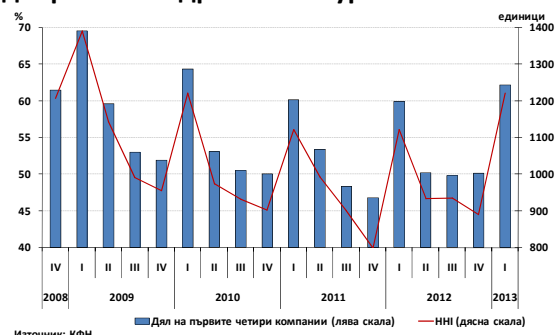
Графика 27. Брутен премиен приход по доброволно здравно осигуряване

Източник: КФН.

Пазарният дял на четирите здравноосигурителни дружества с реализиран най-висок премиен приход¹¹ за първото тримесечие на 2013 г. възлиза на 62.2% при 59.9% за същия период на 2012 г. Съответно индексът НИ се увеличава от 1121 единици към март 2012 г. до 1222 единици към март 2013 г. Това показва засилване на концентрацията при участниците на пазара по доброволно здравно осигуряване преди тяхното окончателно преобразуване.

Графика 28. Концентрация на пазара по доброволно здравно осигуряване

Източник: КФН.

В структурата на портфейла на здравноосигурителните дружества преобладаващ дял от 31.0% заема пакетът „Други здравноосигурителни пакети“, следван от пакетите „Извънболнична медицинска помощ“ с дял от 24.6% и „Подобряване на здравето и предпазване от заболяване“ с дял от 15.6%. Ръст на премиения приход се наблюдава единствено по пакетите „Стоматологични услуги“ (с 44.0%) и „Услуги свързани с битови и други допълнителни условия при предоставяне на медицинска помощ“. Единадесет от здравноосигурителните дружества отчитат спад на премиения приход на годишна база.

¹¹ Това са ЗОК „България Здраве“ АД, „Дженерали Закрила Здравно Осигуряване“ АД, ОЗОФ „Доверие“ АД и „Евроинс-Здравноосигуряване“ ЕАД.

Графика 29. Структура на премиения приход по здравноосигурителни пакети към края на март 2013 г.

Действащите към края на март 2013 г. договори за доброволно здравно осигуряване са 4690, при 6579 към края на март 2012 г., което представлява намаление с -28.7% на годишна база. Броят на здравноосигурените лица по тези договори намалява с -16.3% и в отчетния период достига 175 хил. души при 209 хил. здравноосигурени година по-рано. Броят на новосключените договори за първото тримесечие на 2013 г. намалява с -31.9%, възлизайки на 1299 броя при 1908 за същия период на 2012 г.

Размерът на изплатените претенции от здравноосигурителните дружества към края на март 2013 г. възлиза на 7.2 млн.лв., при изплатени 6.2 млн.лв. година по-рано, с което се отчита увеличение от 15.2% на годишна база. Спрямо края на март 2012 г. увеличение на изплатените претенции се наблюдава при всички здравноосигурителни пакети.

Графика 30. Структура на изплатените претенции по здравноосигурителни пакети към края на март 2013 г.

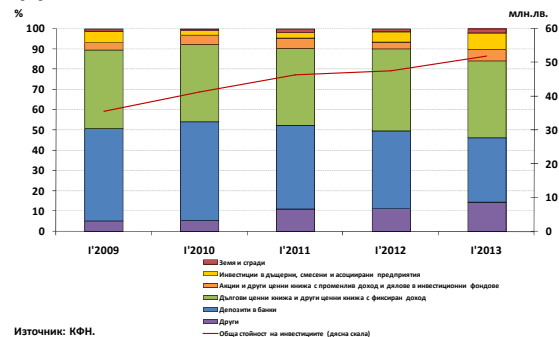
В структурата на изплатените претенции най-голям относителен дял

заема пакетът „Други здравноосигурителни пакети“ (36.0%), след който се нареждат пакетите „Извънболнична медицинска помощ“ (28.5%), „Подобряване на здравето и предпазване от заболяване“ (12.8%) и „Възстановяване на разходите“ (11.7%). Коефициентът на щетимост се изчислява на 63.4%, което е увеличение с 11 пр.п. спрямо стойността му в края на март 2012 г. Най-висока е щетимостта при „Други здравноосигурителни пакети“, пакети „Извънболнична медицинска помощ“ и „Стоматологични услуги“.

Коефициентът на разходите също се увеличава в сравнение с края на март 2012 г. (с 2.7 пр.п.) и се изчислява на 26.3%. Комбинираният коефициент се изчислява на 90% при 76% година по-рано, като той надхвърля 100% по „Други здравноосигурителни пакети“. Нарастване на брутния коефициент на щетимост се отчита по всички видове пакети с изключение на „Услуги, свързани с битови и други допълнителни условия при предоставяне на медицинска помощ“.

Общата сума на активите на здравноосигурителните дружества нараства с 6.5% на годишна база и в края на март 2013 г. възлиза на 95 млн.лв. Общата стойност на инвестициите е 52 млн.лв. и нараства с 9.2% спрямо края на март 2012 г., като заема дял от 54.8% от активите на здравноосигурителните дружества.

Графика 31. Динамика на инвестиционния портфейл на здравноосигурителните дружества

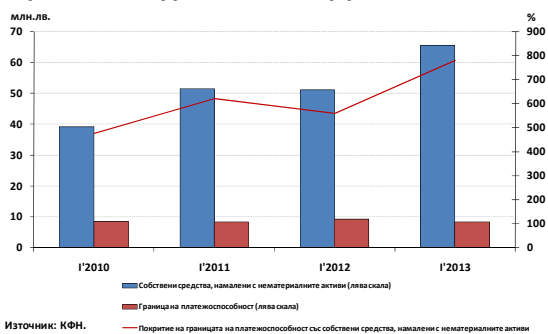
Най-голям относителен дял в структурата на агрегирания инвестиционен портфейл на здравноосигурителните дружества заемат дълговите ценни книжа

(37.8%), следвани от депозитите в банки (31.7%) и други заеми (14.7%).

Собственият капитал на здравноосигурителните дружества нараства с 22.8% на годишна база и достига 70 млн.лв. към края на март 2013 г. Записаният акционерен капитал отчита ръст от 19.9% на годишна база, като се отчита увеличение при седем от здравноосигурителните дружества, а при останалите няма промяна, което се дължи на предстоящото прелицензиране на дружествата.

В края на март 2013 г. границата на платежоспособност и гаранционния капитал на деветнадесетте дружества по доброволно здравно осигуряване възлизат съответно на 8.4 млн.лв. и 7.6 млн.лв. Общият размер на собствените средства на всички дружества, намалени с нематериалните активи, е 65.5 млн.лв. и напълно покрива границата на платежоспособност (781%) и гаранционния капитал (862%). Всички дружества разполагат с достатъчно средства, с които да гарантират изпълнение на поетите от тях задължения.

Графика 32. Покритие на границата на платежоспособност при здравноосигурителните дружества

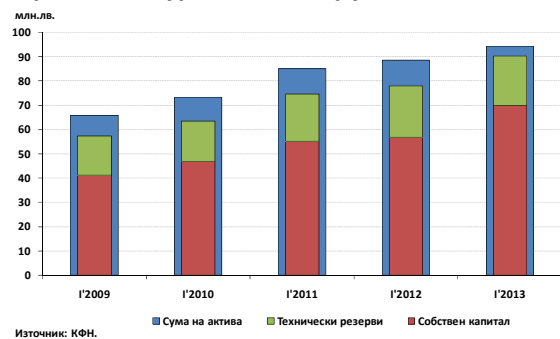
Осигурителен пазар

В резултат на нарастването на нетните активи на фондовете за допълнително пенсионно осигуряване (ФДПО) през първото тримесечие на 2013 г. към края на март те достигат 5 938 млн.лв. Натрупването на нетни активи се дължи в по-голямата си степен на брутните постъпления по партидите на осигурените лица, които в края на март 2013 г. възлизат на 4.1 млн. души общо във всички фондове, както и на положителния инвестиционен резултат от управляваните средства.

Към края на март 2013 г. общият размер на здравноосигурителните резерви, заделени от дружествата, извършващи дейност по доброволно здравно осигуряване, възлиза на 20 млн.лв., отчитайки намаление от -3.4% спрямо заделените година по-рано резерви.

Резултатът от дейността по доброволно здравно осигуряване към края на март 2013 г. е положителен, като намалява значително и възлиза на 481 хил.лв. при 1.3 млн.лв. година по-рано.

Графика 33. Активи, собствен капитал и техническите резерви на здравноосигурителните дружества

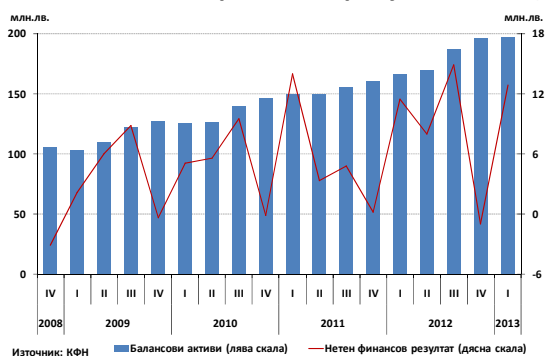
Дружествата по доброволно здравно осигуряване приключват отчетния период с положителен финансов резултат от 1.1 млн.лв. при 1.5 млн.лв. година по-рано.

Възвръщаемостта на активите намалява от 1.7% в края на март 2012 г. на 1.1% в края на март 2013 г. Възвръщаемостта на собствения капитал също намалява на годишна база и възлиза на 1.5% при 2.7% в края на първото тримесечие на 2012 г.

Пенсионноосигурителни дружества

Стойността на балансовите активи на ПОД през първото тримесечие на 2013 г. запазва дългосрочния тренд на нарастване от последните години, като в края на периода достига 197.6 млн. лв. Това представлява увеличение с 18.8% спрямо края на същото тримесечие на предходната година. Подобна динамика се наблюдава и при общия нетен финансов резултат на ПОД, който до края на март 2013 г. е 12.9 млн.лв. и е нараснал с 1.4 млн.лв. или с 12.5% в сравнение със същия период на 2012 г.

Графика 34. Динамика на балансовите активи и нетния финансов резултат на ПОД

Традиционно и през първото тримесечие на 2013 г. ПОД продължават да поддържат сравнително високо равнище на капиталова адекватност. Средната стойност на капиталовата адекватност достига 278.5% към края на март, което значително надхвърля нормативно определената долна граница от 50% от минималния капитал. Показателят по отделни дружества варира в широки граници – между 60.5% и 878.6%. Размерът на собствения капитал, определен съгласно разпоредбите на Наредба № 10 от 26 ноември 2003 г. за изискванията към състава и структурата на собствения капитал (капиталовата база) на ПОД и към минималните ликвидни средства на ПОД и на управляваните от него ФДПО, е над 2.5 млн.лв., в съответствие с разпоредбите на чл. 121в, ал. 2 и ал. 4 на КСО.

Ликвидните средства на ПОД и управляваните фондове за допълнително пенсионно осигуряване значително

надвишават нормативно регламентирания минимален размер. Размерът на заделените със средства на ПОД резерви за гарантиране на минималната доходност във фондовете за допълнително задължително пенсионно осигуряване към края на март 2013 г. е 59.6 млн.лв. и е в съответствие със законовите разпоредби, а средствата от резервите са инвестирани по нормативно установения ред.

Таблица 6. Капиталова адекватност и ликвидност на ПОД и ФДПО

	I'2012	I'2013
Капиталова адекватност на ПОД(%)	241.7	278.5
Ликвидност на ПОД (коэф.)	16.2	12.2
Ликвидност на УПФ (коэф.)	155.6	121.0
Ликвидност на ППФ (коэф.)	190.1	102.1
Ликвидност на ДПФ (коэф.)	161.9	87.5
Ликвидност на ДПФПС (коэф.)	430.4	97.2

Забележка: Показателите са изчислени като средно-аритметична от стойността на отделните ПОД/ФДПО.
Източник: КФН.

Степента на покритие на регистрирания капитал се движи в широки граници между 55.8% и 317.7%. Средната стойност на показателя в края на първото тримесечие на 2013 г. е 164.5% спрямо 147.8% за същия период на 2012 г., т.е. отчетено е увеличение на степента на покритие на регистрирания капитал с 16.7 пр.п. При шест пенсионноосигурителни дружества се наблюдава увеличение на стойността на показателя спрямо предходната година.

Рентабилността на собствения капитал се повишава незначително спрямо година по-рано. Диапазонът на рентабилността на собствения капитал по отделни ПОД е широк, като най-ниската му стойност е (-4.1%), а най-високата е 22.6%.

Таблица 7. Анализ на собствения капитал на ПОД

	I'2012	I'2013
Степен на покритие на регистрирания капитал	147.8	164.5
Рентабилност на собствения капитал	6.4	6.8

Забележка: Данните са в проценти. Показателите са изчислени като средноаритметична от стойността на отделните ПОД/ФДПО.
Източник: КФН.

Степента на покритие на активите на управляваните ФДПО е в границите

между 2.0% и 16.9%. Средната стойност на показателя към края на март 2013 г. намалява до 5.1% спрямо 7.2% за същия период на 2012 г. Отчетеното понижение от -2.1 пр.п. се дължи на намалението на стойността на този показател при по-голямата част от дружествата, като при едно ПОД се наблюдава намаление с -50%. Минимално увеличение на стойността на показателя (0.01 пр.п.) се наблюдава само при едно дружество.

Таблица 8. Анализ на активите на ПОД

	I'2012	I'2013
Степен на покритие на активите на ФДПО	7.2	5.1
Ръст на активите на ПОД	11.2	18.8

Забележка: Данните са в проценти. Коефициентът на покритие на активите е изчислен като средноаритметична от стойността на отделните ФДПО.
Източник: КФН.

За първото тримесечие на 2013 г. осем ПОД имат положителна стойност на показателя "Ръст на активите на ПОД" и само при едно дружество тази стойност е отрицателна. Това оказва влияние върху средната стойност на показателя, който нараства и достига 18.8% през този период спрямо 11.2% за същия период на 2012 г. Стойността на показателя нараства в резултат на сравнително бързото нарастване на активите на повечето ПОД през разглежданото тримесечие на 2013 г. – шест от дружествата регистрират ръст от над 18% спрямо същото тримесечие на 2012 г. За отделните дружества показателят за ръст на активите е в широки граници между (-7.7%) и 29.1%.

Таблица 9. Анализ на приходите и разходите на ПОД

	I'2012	I'2013
Ефективност на дейността на ПОД	142.7	140.0

Забележка: Данните са в проценти. Показателите са изчислени като средноаритметична от стойността на отделните ПОД/ФДПО.
Източник: КФН.

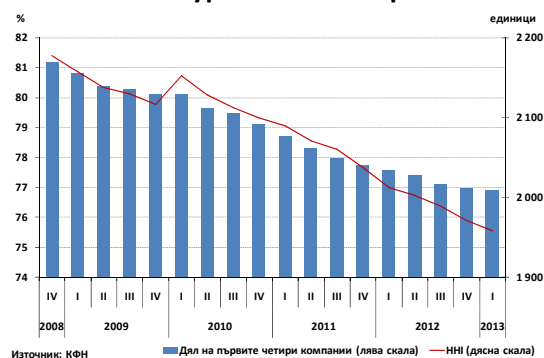
През първото тримесечие на 2013 г. само три дружества отчетат текуща загуба от дейността. Средната стойност на показателя за ефективност на дейността на ПОД за разглеждания период е 140.0%, като спрямо същия период на 2012 г. се

наблюдава намаление от -2.7 пр.п. Тази динамика се дължи на намаляване на ефективността при шест от дружествата. Стойността на показателя варира в границите между 54.4% и 211.7%.

В сравнение с първото тримесечие на 2012 г. приходите на ПОД от такси и удържки в пенсионните фондове нарастват с 1.97% като стойността им в края на март 2013 г. е 24.2 млн.лв.

Към края на март 2013 г. делът на първите четири компании на пазара на пенсионноосигурителни услуги¹² според балансовите активи на управляваните ФДПО е на най-ниската си точка (76.9%) за последните пет години. Низходяща тенденция относно концентрацията на пазара на допълнително пенсионно осигуряване бележи и индексът на Херфиндал-Хиршман (ННН), който неизменно намалява през годините и към края на първото тримесечие на 2013 г. достига стойност от 1958. Въпреки трайната тенденция на намаляване, пенсионноосигурителният пазар остава силно концентриран и през разглеждания период.

Графика 35. Концентрация на пенсионноосигурителния пазар

Фондове за допълнително пенсионно осигуряване

През първото тримесечие на 2013 г. размерът на балансовите активи на ФДПО нараства, което се дължи основно на постъпленията от осигурителни вноски. През отчетния период балансовите активи на ФДПО са се увеличили общо с 4.7%, докато през същия период на 2012 г.

¹² Това са ПОК „Доверие“ АД, ПОД „Алианс България“ АД, ПОК „Съгласие“ АД, ПОК „ДСК-Родина“ АД.

балансовите активи на ФДПО нарастват с 6.1%.

Темпът на изменение на активите е различен по видове фондове, като при универсалните пенсионни фондове (УПФ) нарастването е най-голямо (5.1%). Най-малък ръст се наблюдава при доброволните пенсионни фондове, където увеличението е с 2.5%. Нарастването на активите на единствения осъществяващ дейност доброволен пенсионен фонд по професионални схеми е най-значително (7.9%), което отчасти се дължи на ниската им абсолютна стойност.

Таблица 10. Ръст на балансовите активи на ФДПО (%)

	I'2012	I'2013
ОБЩО	6.1	4.7
УПФ	7.0	5.1
ППФ	4.5	3.8
ДПФ	1.7	2.5
ДПФПС	6.7	7.9

Забележка: Ръстът е изчислен на тримесечна база.

Източник: КФН.

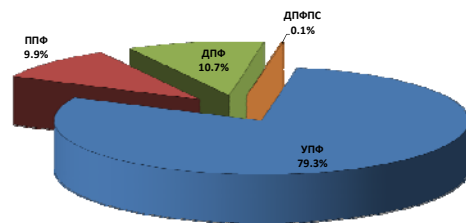
Пазарните дялове на отделните дружества на база размер на управляваните активи на пенсионните фондове не се променят съществено през изминалото тримесечие. Пенсионно-осигурителното дружество, което има най-голям пазарен дял, заема 31.2% по критерия балансови активи на управляваните ФДПО, а това с най-малък пазарен дял заема 0.44%.

В резултат на по-високите темпове на нарастване на балансовите активи на УПФ делът им в общите балансови активи на ФДПО в края на март 2013 г. се разширява с почти 1.4 пр.п. за сметка на дяловете на ДПФ и ППФ в сравнение със същия период на предходната година. Към края на първо тримесечие на 2013 г. балансовите активи на универсалните пенсионни фондове заемат най-голям относителен дял (79.3%), следвани от доброволните (10.7%), професионалните (9.9%) и доброволния пенсионен фонд по професионални схеми (ДПФПС) (0.1%).

Към края на март 2013 г. нетните активи на ФДПО са в размер на 5 938.2 млн.лв. Те показват общата стойност на натрупаните средства на осигурените лица

и представляват ключов индикатор за състоянието на системата за допълнително пенсионно осигуряване.

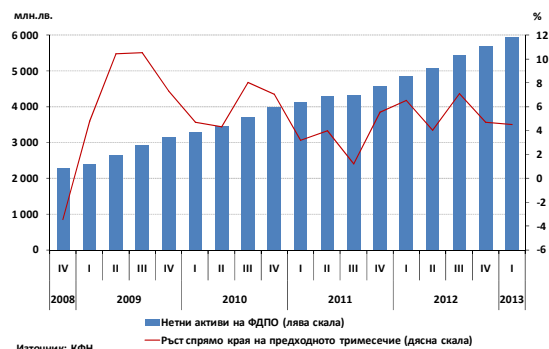
Графика 36. Структура на нетните активи по видове ФДПО в края на март 2013 г.

Източник: КФН.

Наблюдаваните тенденции при балансовите активи се отчитат и при нетните активи. През първото тримесечие на 2013 г. нетните активи на ФДПО са се увеличили с 4.5%, като през същия период на 2012 г. е регистрирано увеличение с 6.5%. Темпът на изменение на нетните активи през първото тримесечие на 2013 г. се различава по видове фондове, като най-значителен е при ДПФПС (7.8%). Следвайки тенденцията на увеличение на нетните активи на ФДПО, през разглежданото тримесечие на 2013 г. отново се наблюдава ръст с 4.9%, 3.6% и 2.2% съответно за УПФ, ППФ и ДПФ. В структурно отношение традиционно най-голям относителен дял имат УПФ (79.3%), следвани от ДПФ (10.7%), ППФ (9.9%) и ДПФПС (0.1%).

Графика 37. Динамика на нетни активи на ФДПО

Източник: КФН.

Среднопретегленият размер на управляваните нетни активи на един участник в края на първото тримесечие на

2013 г. в УПФ е 1 444.0 лв. спрямо 1 197.1 лв. година по-рано, в ППФ 2 287.1 лв. за края на март 2013 г. спрямо 1 980.2 лв. през март 2012 г. и в ДПФ 1 071.8 лв. за март 2013 г. спрямо 974.7 лв. през 2012 г., като и при трите вида ФДПО се наблюдава увеличение на показателя, обусловено от ръста на нетните активи, които се увеличават с по-бързи темпове спрямо прираста на броя на участниците. По дружества се наблюдават следните отклонения от средните равнища - в УПФ управляваните активи на един участник са между 661.0 лв. и 1 653.1 лв., в ППФ – между 699.7 лв. и 2 614.6 лв. и в ДПФ – между 654.8 лв. и 2 117.7 лв. Управляваните активи на един участник за единствения упражняващ дейност ДПФПС към края на първото тримесечие на 2013 г. са в размер на 976.7 лв. спрямо 828.2 лв. в края на същото тримесечие на предходната година.

Таблица 11. Управлявани активи на един участник по видове ФДПО

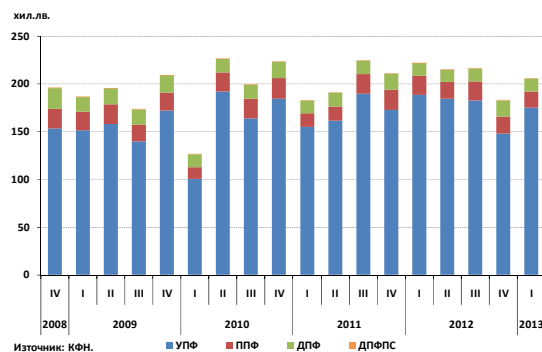
	І'2012	І'2013
УПФ	1 197.1	1 444.0
ППФ	1 980.2	2 287.1
ДПФ	974.7	1 071.8
ДПФПС	828.2	976.7

Забележка: Данните са в лв. Показателите са изчислени като средноаритметични от стойностите за отделните ФДПО, претеглени с нетните активи.
Източник: КФН.

Брутните постъпления от осигурителни вноски във ФДПО през първото тримесечие на 2013 г. намаляват със -7.2% след регистрирания значителен ръст от 21.4% и 44.3% през първото тримесечие съответно на 2012 г. и 2011 г. Следва да се отбележи, че намалението е предизвикано от спад в брутните постъпления на задължителните ФДПО (при УПФ и ППФ съответно -7.0% и -16.6%). За разлика от тях при доброволните пенсионни фондове (ДПФ и ДПФПС) се наблюдава ръст (съответно 3.5% и 28.5%).

Намаление на постъпленията от осигурителни вноски при УПФ и ППФ е налице при фондовете на осем пенсионноосигурителни дружества.

Графика 38. Динамика на постъпленията от осигурителни вноски по видове ФДПО

Начислените и изплатени суми през първото тримесечие на 2013 г. намаляват с 27.5% общо за всички ФДПО. Основен принос за динамиката на начислените и изплатени суми имат сумите, изплащани от доброволните пенсионни фондове. Техният дял за периода е 84.5% от всички начислени и изплатени суми във ФДПО, а за същия период на предходната година делът им е 90%. В резултат на тази динамика съотношението "изплатени суми/постъпили средства" за ДПФ за първото тримесечие на 2013 г. достига 67.5%, а за същия период на 2012 г. съотношението е 108.0%. За задължителните ФДПО стойността на разглеждания показател е 0.6% и 3.6% съответно за УПФ и ППФ. Съотношението между стойностите при различните видове фондове в голяма степен е обусловено от законите разпоредби, касаещи разпореждането със средствата, натрупани в индивидуалните партии в различните типове фондове, както и от подготвителния етап на натрупване, в който все още се намира българският пазар на допълнително пенсионно осигуряване.

Таблица 12. Начислени и изплатени суми по видове ФДПО

	І'2012	І'2013
УПФ	0.7	1.0
ППФ	0.8	0.6
ДПФ	14.1	9.1
ДПФПС	0.03	0.03

Забележка: Данните са в млн. лева.
Източник: КФН.

През първото тримесечие на 2013 г. участниците във ФДПО нарастват с 0.6%, с колкото и през същия период на 2012 г. При УПФ и ППФ броят на осигурените лица през първото тримесечие на 2013 г. нараства съответно с 0.7% и 0.5%. При ДПФ се наблюдава минимално увеличение на участниците с 0.1% за тримесечието, което не може да бъде възприето като край на низходящата тенденция, очертала се през последните три години. При ДПФПС се наблюдава увеличение от 3.1% за тримесечието. Дружеството с най-голям пазарен дял по отношение на броя осигурени лица запазва своята позиция с 30.5%, а дружеството с най-малък пазарен дял заема 1.0% от пазара. Запазва се тенденцията на постепенно намаляване на пазарния дял на най-големите дружества.

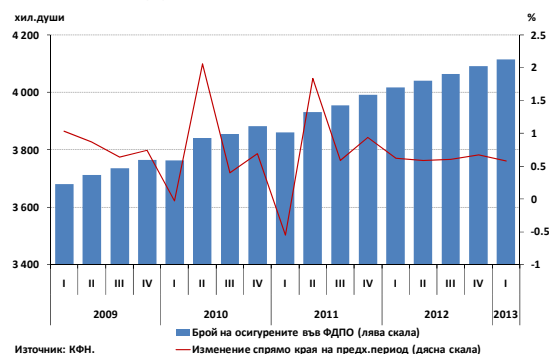
Таблица 13. Прираст на брой участници по видове ФДПО

	I'2012	I'2013
УПФ	3.4	2.9
ППФ	29.5	2.9
ДПФ	-0.8	-0.2
ДПФПС	4.5	16.3

Забележка: Показателите са изчислени като отношение на изменението на годишна база (%)
Източник: КФН.

По отношение на структурата на разпределение на осигурените лица между фондовете за допълнително пенсионно осигуряване не се наблюдават съществени промени спрямо предходните тримесечия. Най-голям дял от осигурените лица е концентриран в универсалните пенсионни фондове (79.2%). В края на март 2013 г. лицата, осигурени в ДПФ и ППФ заемат съответно дял от 14.4% и 6.3% в структурата на разпределение на осигурените лица. Най-малък остава делът на осигурените в доброволните пенсионни фондове по професионални схеми – едва 0.1%.

Графика 39. Динамика на осигурените лица във ФДПО

Инвестициите на ФДПО през първото тримесечие на 2013 г. запазват тенденцията си на нарастване, като ръстът им спрямо същия период на предходната година е 27.3%. Абсолютната стойност на направените инвестиции от ФДПО към края на март 2013 г. е 5.6 млрд.лв., което представлява 93.0% от балансовите им активи. Основен принос за този ръст имат инвестициите в акции, права и дялове на КИС (9.8%) и облигации (9.4%). През последното тримесечие е налице забавяне на темпа на нарастване на инвестициите до 1.9%. Запазва се и структурното разделение на инвестираните средства по видове фондове, като с най-висок относителен дял са УПФ (79.1%), следвани от ДПФ (10.9%), ППФ (9.9%) и ДПФПС (0.1%).

От средата на 2011 г. ФДПО трайно се ориентираха към инвестиции в по-ниско рискови финансови инструменти – държавни ценни книжа и облигации. Тези инструменти запазват челните си позиции и през първото тримесечие на 2013 г. с относителен дял съответно 32.6% и 25.8%. През последното тримесечие се регистрира намаление на инвестициите в ДЦК и в банкови депозити в абсолютно и в относително изражение, като средствата са насочени към инвестиции в акции, права и дялове и облигации, като увеличението е съответно 20.9% и 5.4%. Така инвестициите в акции, права и дялове към края на март 2013 г. се нареждат на трето място с относителен дял от 23.4%. Няма съществени изменения в абсолютния размер и в относителния дял на средствата, вложени от ФДПО в инвестиционни имоти.

Основната промяна в агрегирания портфейл на ФДПО за преместване на средства от инвестиции в ДЦК и облигации към инвестиции в акции, права и дялове се наблюдава и при всеки един тип ФДПО поотделно. Различия между инвестиционните портфейли на отделните типове ФДПО се наблюдават в съотношенията между различните видове инструменти. При УПФ се наблюдава предпочитание към инвестиции в ДЦК (34.0%) и облигации (25.6%), следвани от инвестиции в дялови ценни книжа (22.0%). При ППФ, ДПФ и ДПФПС в края на първото тримесечие на 2013 г. инвестициите в акции, права и дялове, според относителния си дял, са най-значими. Наблюдават се и дългосрочно по-високи нива на инвестициите в дялови ценни книжа при ФДПО, различни от УПФ.

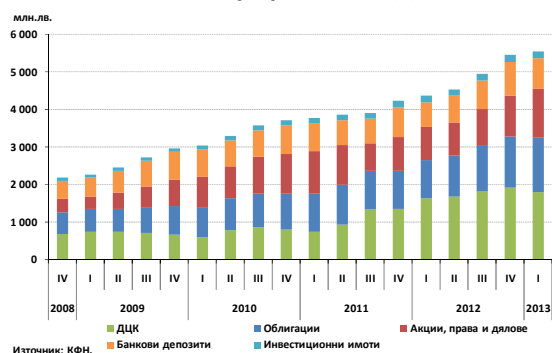
регистрирали намаление, но остават на положителна територия.

Таблица 14. Модифицирана претеглена доходност*

	I'2012	I'2013
УПФ	2.71%	3.25%
ППФ	3.09%	3.57%
ДПФ	3.63%	3.77%
ДПФПС	1.73%	2.83%

* Претеглена чрез модифицирания относителен дял, който представлява ограниченият пазарен дял на всеки един пенсионен фонд, изчислен на база нетните активи на фонда в общата сума от нетните активи на фондовете от даден вид, участващи в определянето на средната претеглена доходност, по реда на Наредба № 12 от 10.12.2003 г. на КФН. Източник: КФН.

Графика 40. Структура на агрегирания инвестиционен портфейл на ФДПО

Основна цел на управлението на активите на пенсионните фондове е запазване и нарастване в дългосрочна перспектива на тяхната стойност чрез постигане на доходност от инвестирането им. Към края на първо тримесечие на 2013 г. всички задължителни ФДПО без изключение реализират положителна доходност¹³. При доброволните ФДПО всички фондове, с едно изключение, също реализират положителна доходност. При 16 фонда е отчетено повишение на доходността спрямо стойностите към 31.03.2012 г., а останалите 12 са

¹³ Изчислена за периода 31.03.2011 - 29.03.2013 г. на годишна база.

Фокус тема: Инвестиционни алтернативи за спестяванията на домакинствата

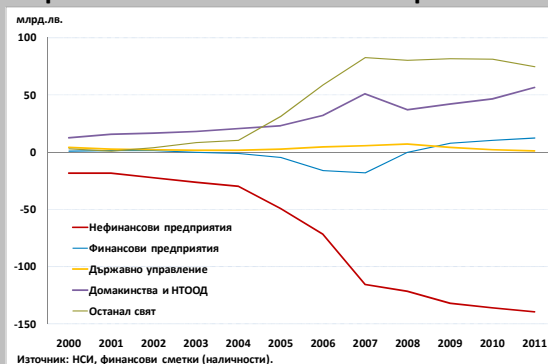
С новината за облагане на доходите на физически лица от срочни депозити в търговските банки от началото на 2013 г., редица икономисти очертаха възможности за алтернативни инвестиции на домакинствата. Сред тях бяха посочени инвестициите в договорни фондове, застраховките „Живот“ за пенсия и рента или такива, свързани с инвестиционен фонд, инвестиции в допълнително доброволно осигуряване, наред с други видове влогове в банките като спестовните или безсрочните влогове. Всеки вид инвестиция има различни характеристики като доходност, различни такси (инвестиционни, обслужване, комисионни и др.), данъчни преференции за направените вноски и облагане с данък или други такси при изтегляне на инвестицията преди договорения срок или настъпване на определено събитие. Освен че самите инвестиционни продукти са трудно съпоставими поради различните им характеристики, предпочитанията на домакинствата се определят и от времето, за което биха искали да държат парите си в алтернативните инвестиционни продукти, склонността им към риск, наличието на време и други трансакционни разходи, свързани с пренасочването на средства от една в друга инвестиция и др.

По предварителна оценка на ефекта от въвеждането на данъка, 72.2% от всички анкетираните участници във финансовото посредничество у нас очакват, че размерът на данъка ще е пренебрежимо малък и няма да повлияе на поведението на домакинствата¹⁴. В най-голяма степен това мнение се подкрепя от анкетираните управляващи и пенсионноосигурителни дружества. Две трети от запитаните търговски банки и 50% от инвестиционните посредници също поддържат това мнение. Според 22.2% от анкетираните, домакинствата най-вероятно ще пренасочат

спестяванията си към небанковите финансови институции, като на това мнение са 22.2% от анкетираните банки и 50% от запитаните инвестиционни посредници. 5.6% от всички анкетираните са на мнение, че домакинствата ще оставят спестяванията си в банките, но ще потърсят други необлагаеми продукти. Нито един от анкетираните финансови посредници не смята, че данъкът би стимулирал домакинствата да намалят спестяванията си и да потребяват повече.

Традиционно домакинствата са с положителна нетна стойност на финансовите активи, която намалява единствено през 2008 г., като остава положителна¹⁵. Нефинансовите предприятия обикновено са с отрицателен баланс на финансовите активи (измерени като наличности), който се увеличава значително в периода 2004-2007 г.

Графика 41. Динамика на нетната стойност на финансовите активи по сектори

Финансовите предприятия (търговски банки и други финансови посредници) от почти неутрална нетна стойност на финансовите активи, отчитат отрицателен баланс по време на засиленото кредитиране (2005-2008) в резултат предимно на трансферирания ресурс от банките-майки. От 2009 г. кредитната дейност отслабва, като същевременно банките намаляват задълженията си към

¹⁴ „Финансов сектор: Оценки и очаквания“, бр. 1/2013 г., МФ.

¹⁵ НСИ, финансови сметки, баланс на финансовите активи и пасиви (наличност), неконсолидирани данни.

чужбина и до края на 2011 г. са с положителна нетна стойност на финансовите им активи. Динамиката на баланса на финансовите активи и пасиви на околния свят следва динамиката на чуждестранните инвестиции у нас, чийто нетен приток от 2008 г. значително намалява и съответно нетната стойност на финансовите им активи, измерена като наличност, остава без съществена промяна.

Графика 42. Склонност към спестяване на домакинствата

От началото на финансовата и икономическа криза, застигнала и България, домакинствата повишават склонността си към спестяване с цел покриване на непредвидени разходи в условията на влошаващ се пазар на труда и несигурна перспектива относно бъдещи доходи. Спестяванията на домакинствата¹⁶ съгласно статистиката за домакинските бюджети¹⁷ достига своя пик в края на 2009 г. (12.9% като дял от располагаемия доход¹⁸), след което намаляват до 6.2% средно за периода 2010-2012 г. Нетните спестявания¹⁹ заемат значително по-малък дял от располагаемия доход, който възлиза средно на 0.9% за периода 2010-2012 г., като в определени тримесечия те достигат и

¹⁶ Показателят спестявания е изчислен като сума на перата 'влог', 'покупка на валута и ценни книжа' и 'изплатен дълг и даден заем'.

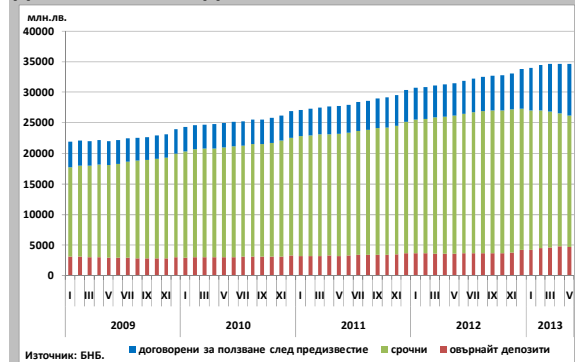
¹⁷ Изчисленията са на база статистиката за домакинските бюджети, сезонно неизгладени данни.

¹⁸ Располагаемият доход е изчислен като общия доход са приспаднати разходите за данъци, социални осигуровки, регулярни трансфери към други домакинства и други разходи.

¹⁹ Нетните спестявания са изчислени като показателя 'спестявания' са извадени 'изтеглените спестявания' и изтеглените 'заеми и кредити'.

отрицателна стойност²⁰. Подобна динамика се наблюдава и в нетната позиция на домакинствата спрямо банковата система, тъй като депозитите са най-разпространената форма на техните спестявания.

Графика 43. Динамика на обема на депозитите на домакинствата

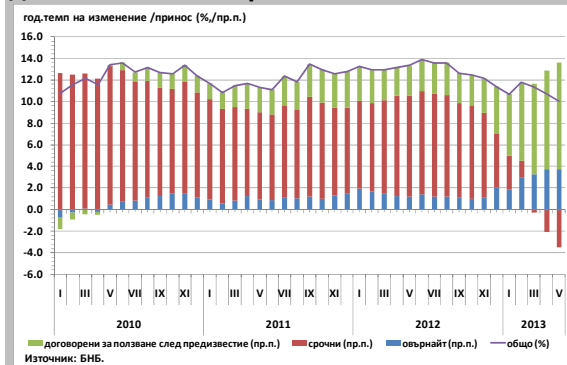
Динамиката на депозитите по салда на домакинствата²¹ в банковата система следва трайна тенденция на нарастване (графика 3), отчитайки средногодишни темпове на растеж от 12.5% през 2010 г., 12.0% през 2011 г. и 12.9% през 2012 г. Наблюдава се известно забавяне от четвъртото тримесечие на 2012 г., като в края на май 2013 г. годишното изменение на депозитите достига 10.0%.

В структурно отношение ясно може да се проследи процеса на намаляване на размера на срочните депозити от края на 2012 г., ефект върху който има и въвеждането на 10%-ния данък върху доходите от тези депозити. Приносът на срочните депозити за годишния темп на прираст на общия размер на депозитите на домакинствата и НТООД намалява от август 2012 г., като достига отрицателни стойности от март 2013 г.

²⁰ Положителната стойност на нетните спестявания може да се тълкува като 'нетно предоставени кредити от домакинствата', а отрицателната като 'нетно получени заеми'. За повече информация виж „Икономически преглед“, бр. 1, 2013, БНБ.

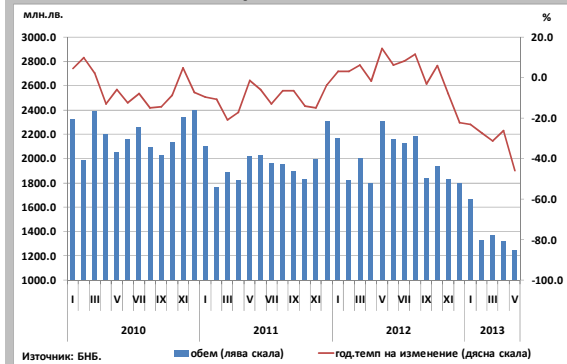
²¹ Съгласно статистика на БНБ, в тази категория попадат и нетърговските организации обслужващи домакинствата (НТООД).

Графика 44. Динамика на депозитите на домакинствата и принос по компоненти

Статистиката за новосключените срочни депозити също потвърждава наличието на процес на намаляване на обема на новосключените срочни депозити от страна на домакинствата.

Графика 45. Динамика на обема на новосключените срочни депозити

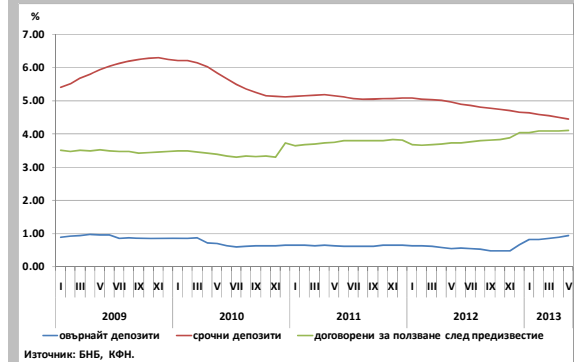

Макар годишният темп на изменение на размера на новосключените срочни договори да отчита отрицателни стойности през по-голямата част на 2010 и 2011 г., при него се очертава значителен спад от края на 2012 г., който достига -46% през май 2013 г.

Данните за депозитите на домакинствата по салда показват също така, че спадът в размера на срочните депозити на домакинствата отчасти е компенсиран от нарастването на овърнайт депозитите и депозитите за ползване след предизвестие. Това е индикация, че търговските банки съумяват да задържат част от привлечения от домакинствата ресурс под формата на други депозити. Освен че доходите от тези депозити не се

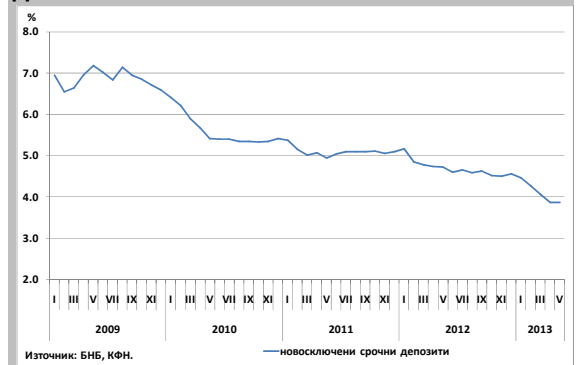
облагат с данък, се наблюдава покачване на лихвените проценти²² по тях.

Графика 46. Средни лихвени проценти по депозити на домакинствата

Лихвите по срочни депозити следват тенденция на плавно намаляване от 2010 г., като лихвите по новосключени срочни депозити на домакинствата достигат ниво под 4% в края на май 2013 г. Тази тенденция се дължи основно на относително високите им равнища, което оскъпява цената на привлечения ресурс, така и на високата ликвидност на банковата система у нас.

Графика 47. Среден лихвен процент по новосключени срочни депозити на домакинствата

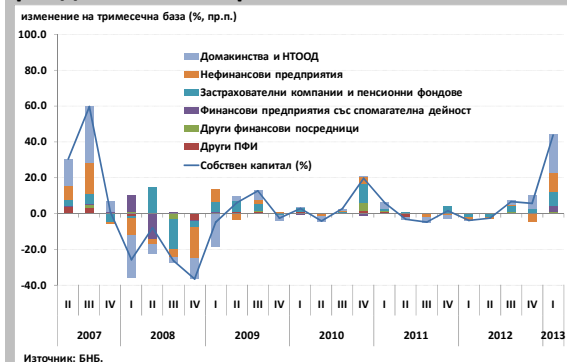
Една от алтернативите за спестяване на домакинствата е под формата на дялове в инвестиционни фондове²³. Динамиката на привлечените средства под формата на собствен капитал на местните

²² Лихвените проценти са осреднени, като са претеглени със съответния размер на срочни депозити по матуритет и валути.

²³ За целите на анализа е използвана статистиката на БНБ за инвестиционните фондове, които по своята същност са договорни фондове.

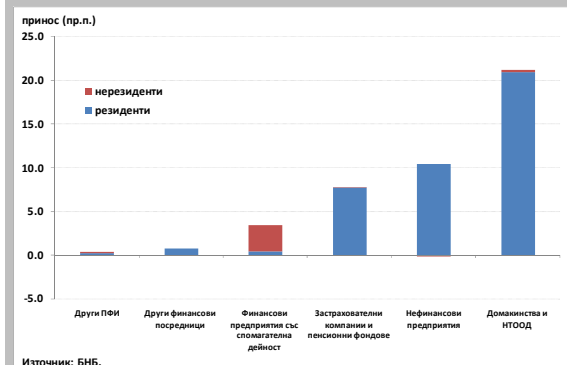
инвестиционни фондове разкрива слабия интерес към тази форма на финансово посредничество от началото на финансовата криза, като през 2008 г. е налице процес на изтегляне на инвестициите на домакинствата.

Графика 48. Динамика на собствения капитал на местни инвестиционни фондове по сектори

Относително по-бавното възстановяване на българския капиталов пазар отслабва привлекателността на инвестиционните фондове за инвеститорите на дребно. От последното тримесечие на 2012 г. се отчита нарастване на привлечения ресурс на местни инвестиционните фондове от домакинствата, което е по-ясно изразено през първите три месеца на 2013 г., когато домакинствата допринасят с 21.2 пр.п. към ръста на тримесечна база на собствения капитал на фондовете (43.8%).

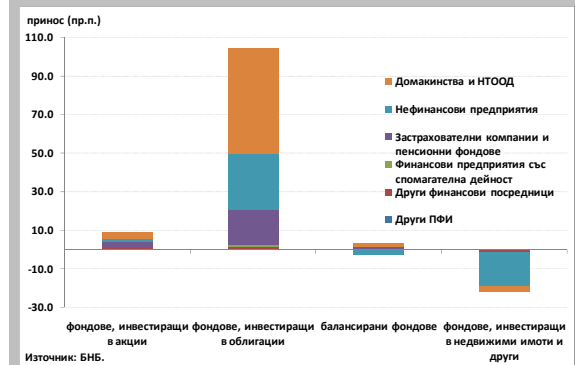
Графика 49. Принос на секторите по резидентност в ръста на собствения капитал на местните инвестиционни фондове през първото тримесечие на 2013 г.

Анализът на структурата на собствения капитал на инвестиционните фондове както по сектори, така и по резидентен признак, показват, че приносът на домакинствата от 21.2 пр.п. към общия ръст на собствения капитал на инвестиционните фондове през първото тримесечие на 2013 г. се дължи основно на привлечени средства от местни домакинства (21.0 пр. п.), които са пряко засегнати от нововъведения данък, и в значително по-малка степен на домакинства-нерезиденти (0.2 пр.п.).

Друг аспект, който е интересен от гледна точка на инвестиционното поведение на домакинствата, е към какъв вид инвестиционни фондове са основно насочени техните предпочитания.

Графика 50. Принос на секторите-резиденти в ръста на собствения капитал на видовете местни инвестиционни фондове през първото тримесечие на 2013 г.

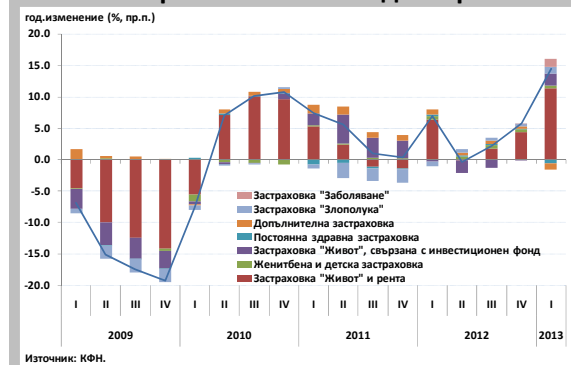
Като алтернатива на срочните депозити, през първото тримесечие на 2013 г. местните домакинства са насочили своите спестявания основно във фондове, инвестиращи в облигации (консервативни фондове), като допринасят с 54.3 пр.п. към ръста на собствения капитал на този вид местни фондове, привлечен само от резиденти (103.8%). На второ място се нареждат фондовете, инвестиращи в акции, с принос на българските домакинства от 3.4 пр.п. и балансираните фондове, за чийто ръст на собствения капитал българските домакинства допринасят с 1.9 пр.п. Възможно е част от средствата да са прехвърлени от фондове, инвестиращи в

недвижими имоти и други, където местните домакинства имат отрицателен принос от -3.0 пр.п.

Други инвестиционни алтернативи за домакинствата са животозастрахователните продукти със спестовен елемент, като сред тях се открояват застраховките „Живот” и рента и застраховка „Живот”, свързана с инвестиционен фонд. Специфична характеристика на този вид инвестиция за домакинствата е, че застрахователните премии до 10% от общия доход на физическите лица се приспадат от данъчно облагаемата основа.

Динамиката на brutния премиен приход по животозастраховане е волатилна, отчитайки голям спад през 2009 г. в резултат на засегналата ни световна финансова и икономическа криза. В следващите две години протича процес на частично възстановяване, което се забавя в края на 2011 г. През втората половина на 2012 г. brutният премиен приход по животозастраховане отново е на положителна територия, като през първото тримесечие на 2013 г. отчита най-високия си темп на растеж от 14.1% на годишна база от 2009 г. Съгласно структурата на премиения приход по видове застраховки, най-голям принос за този ръст имат застраховките „Живот” и рента (11.3 пр.п.) и застраховка „Живот”, свързана с инвестиционен фонд (1.9 пр.п.). Сред групата застраховки „Живот” и рента, приносът на застраховките за пенсия или рента е 10.0 пр.п., които се явяват алтернатива на дългосрочните инвестиции на домакинствата със спестовен елемент.

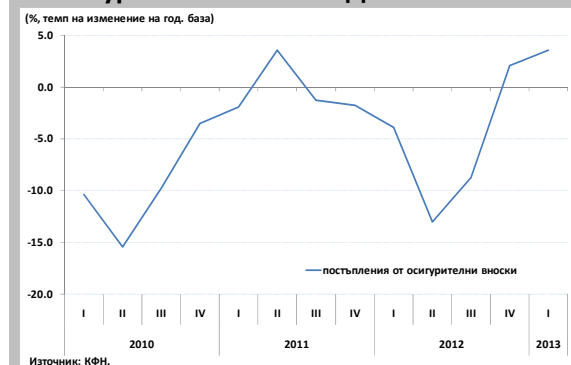
Графика 51. Брутен премиен приход животозастраховането по вид застраховки

Съгласно данните за премиения приход по новосключени през първо тримесечие на 2013 г. договори, застраховките за пенсия или рента отчитат ръст от 133% на годишна база, а по застраховка „Живот”, свързана с инвестиционен фонд – 599%. На база на информацията за броя на новосключените през тримесечието договори, средният размер на застраховките за пенсия или рента възлиза на 11 113 лв., а по застраховка „Живот”, свързана с инвестиционен фонд – 2894 лв.

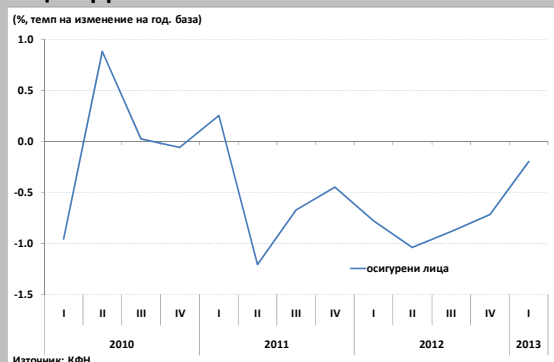
Друга дългосрочна инвестиция със спестовен елемент за домакинствата са вноските в доброволни пенсионни фондове (ДПФ). Те също се приспадат от данъчно облагаемата основа до 10% от brutния доход на физическите лица, натрупват се по индивидуални партии, инвестират се съобразно нормативните изисквания, като също така се облагат с данък при изтегляне на средствата преди настъпване на пенсионна възраст.

Графика 52. Динамика на постъпленията от осигурителни вноски в ДПФ

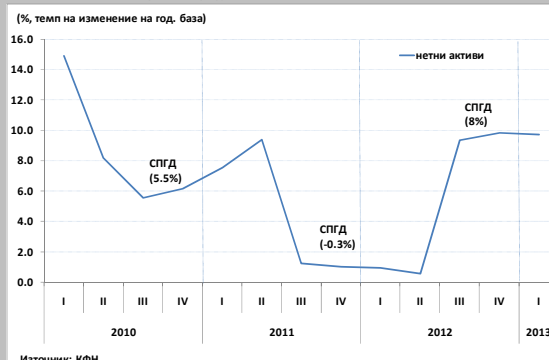
Динамиката на постъпленията от осигурителни вноски в ДПФ от началото на 2010 г. не очертава наличие на тенденция, като освен през второ тримесечие на 2011 г., те отчитат положителен ръст на годишна база от края на 2012 г. Освен това вноските могат да бъдат направени както от самото осигурено лице, така и от работодател, което затруднява анализа при оценка на инвестиционното поведение на домакинствата.

Графика 53. Динамика на осигурените лица в ДПФ

От друга страна, макар годишният темп на изменение на броя на осигурените лица да е отрицателен през по-голямата част от разглеждания период, той се забавя трето поредно тримесечие от втората половина на 2012 г. Динамиката на нетните активи на ДПФ е също много волатилна, като стойността им зависи и от доходността от инвестираните средства. Въпреки, че тази доходност следва да се акумулира в дългосрочен план, то стойностите ѝ на годишна база²⁴ са значително динамични, като средната годишна доходност за 2010 г. е 5.5%, за 2011 е отрицателна (-0.3%), а за 2012 г. тя достига 8.0%.

Графика 54. Динамика на нетните активи на ДПФ и средна претеглена годишна доходност (СПГД)

Динамиката на привлечените средства от домакинствата по различни видове участници във финансовото посредничество у нас от края на 2012 г. и в началото на 2013 г. показва, че има пренасочване на спестяванията на домакинствата към алтернативни на срочните депозити инвестиционни услуги. Една част от тях остават в банковата система под формата на други депозитни продукти, докато друга част бива привлечена от инвестиционните фондове. Голям е интересът към животозастрахователните продукти със спестовен елемент, при които се покрива и застрахователно събитие. Като най-малко привлекателни за домакинствата в този период се открояват доброволните пенсионни фондове, което напълно съответства на очакванията на пенсионноосигурителните дружества относно ефекта от въвеждането на облагане на доходите от срочни депозити на физическите лица в търговските банки през 2013 г. Резултатите от анализа показват, че е налице намаляване на инвестициите на домакинствата в срочни депозити и успоредно нарастване на инвестициите им в алтернативни инвестиционни продукти.

²⁴ Средна претеглена годишна доходност за ДПФ към края на съответния период, претеглена с нетните активи на отделните фондове.